RÉDEI JENŐ

OSZTÁLYTAGOZÓDÁS NÉPI DEMOKRÁCIÁNKBAN

SZIKRA

RÉDEI JENŐ

OSZTÁLYTAGOZÓDÁS NÉPI DEMOKRÁCIÁNKBAN

SZIKRA

BUDAPEST 1953

1. AZ OSZTÁLYTAGOZÓDÁS TANULMÁNYOZÁSÁNAK JELENTŐSÉGE

„Minden eddigi társadalom története osztályharcok története" — állapították meg Marx és Engels a „Kommunista kiáltvány" első fejezetének bevezető mondatában. Az ősközösséget követően a történelem menetét az osztálytársadalmakban egymással szembenálló osztályok harca, hatalomért vívott küzdelme jellemezte. A különböző osztályok egymásnak ellentmondó törekvéseinek forrása az, hogy „azoknak az *osztályoknak* helyzete és életviszonyai, amelyekre az egyes társadalmak tagozódnak, különböznek egymástól"[1]. A történelem menetét, a történelmi események okait és fejlődési irányát nem érthetjük meg anélkül, hogy a történelem adott szakaszában a társadalom gazdasági alapját, osztálytagozódását, s ennek fejlődési irányát ne ismernők. A történelem tudományos értelmezése, a gazdasági és politikai folyamatok pontos megértése elképzelhetetlen a kor társadalmát alkotó osztályok erejének ismerete nélkül. Az erő nemcsak az osztályok létszámát, de politikai és gazdasági súlyát, az osztálytársadalom adott formáján belüli kiváltságos vagy alárendelt helyzetét, a társadalom fejlődésében elfoglalt szerepét is jelenti. Lenin megállapította, hogy: „A proletariátus ereje bármely kapitalista országban összehasonlíthatatlanul nagyobb, mint a proletariátus

[1] Lenin. Marx Károly. Lásd *Lenin.* Marx,Engels, marxizmus. Szikra 1949. 18. old.

száma az egész lakossághoz viszonyítva"[2]. Fokozott mértékben érvényes e megállapítás a kapitalizmusból a szocializmusba való átmenet időszakára, amikor a munkásosztály a hatalom birtokában irányítja — pártja útmutatása alapján — a dolgozó nép harcát. A kapitalizmusból a szocializmusba való átmenet időszakában a társadalom osztálytagozódása is megmutatja a munkásosztály és pártja harcának eredményeit és küzdelmének perspektíváit. A proletárdiktatúra célja — az osztályok megszüntetése — szükségessé teszi, hogy tanulmányozzuk e folyamat előrehaladásának ütemét és mértékét ábrázoló osztálytagozódás adatait, mivel a proletariátus pártjának, ha nem akar tévedni a politikában — tanítja Sztálin elvtárs —, nem az emberi ész elvont elveiből, hanem a társadalom anyagi életének konkrét feltételeiből kell kiindulnia.

Pártunk vezetői — elsősorban Rákosi elvtárs — arra tanítanak bennünket, hogy a politikai helyzet megítélésénél, a párt előtt álló feladatok felmérésénél mindig az adott helyzetből, a társadalom osztályainak és ezek megváltozott szerepének tanulmányozásából kell kiindulni. A Magyar Dolgozók Pártja II. kongresszusán Rákosi elvtárs a Magyar Népköztársaság belső helyzetének ismertetését népi demokráciánk osztályai helyzetének taglalásával zárja. A társadalmi osztályokra vonatkozó adatok révén Rákosi elvtárs bemutatja az új, felszabadult munkásosztályt, a kapitalista-földesúri kizsákmányolástól megszabadult parasztságot, növekvő anyagi jólétüket és emelkedő kulturális színvonalukat. A kulákság számarányát, gazdasági súlyát szemléltető adatok alapján Rákosi elvtárs felhívja a párt és az egész dolgozó nép figyelmét arra, hogy bár a kulákság gazdasági ereje csökkent, veszélyes, ádáz ellenség, akivel szemben pillanatra sem szünetelhet a harc.

---

[2] Lenin. Az Alkotmányozó Gyűlési választások és a proletárdiktatúra. Lásd *Lenin—Sztálin.* Az Októberi Forradalomról. Szikra 1949. 139. old.

Marx és Engels már 1847-ben így határozták meg a Kommunisták Szövetségének célját az alapszabályzat első pontjában: „A Szövetség célja a burzsoázia megdöntése, a proletariátus uralma, a régi, osztályellentéteken alapuló polgári társadalom megszüntetése és egy új társadalom megalapítása, amelyben nincsenek osztályok és nincs magántulajdon"[3]. Ez a hatalmas feladat, a szocializmus felépítése elképzelhetetlen a kizsákmányoló osztályok, az osztályellentétek felszámolásáért folytatott kemény harc nélkül. A szocializmusban felszámolják a kizsákmányoló osztályokat, a kommunizmusban pedig fokozatosan megszűnnek a dolgozó osztályok közötti lényeges különbségek is.

Marx és Engels nagyszerű útmutatásait az osztálynélküli, kizsákmányolástól mentes társadalomról, Lenin és Sztálin tanításai alapján, elsőnek a nagy szovjet nép vitte és viszi győzelemre. A Szovjetunió történelmi tapasztalatai, Lenin és Sztálin tanításai az ellenséges osztályok felszámolásáról és a dolgozó osztályok közötti lényeges különbségek fokozatos megszüntetéséről világító fáklyaként ragyogják be a szocializmushoz és a kommunizmushoz vezető utat valamennyi népi demokratikus állam előtt. Pártunk ezeket a tanításokat alkalmazta és alkalmazza az ellenséges osztályok felszámolásáért, a szocializmus megteremtéséért vívott harcában.

Sztálin elvtárs keményen harcolt azok ellen a jobboldali, opportunista nézetek ellen, amelyek szerint lehetséges a kizsákmányoló osztályok békés belenövése a szocializmusba. Megállapította, hogy „egyfelől a város és falu tőkései és másfelől a munkásosztály között *kibékíthetetlen* érdekellentétek vannak. Ezen alapszik az osztályharc marxista elmélete"[4]. Az osztá-

---

[3] *Marx—Engels.* A kommunista párt kiáltványa. (A marxizmus-leninizmus kis könyvtára 7—8. sz.) Szikra 1952. 99. old.

[4] Sztálin. Jobboldali elhajlás a Szovjetunió Kommunista (bolsevik) Pártjában. Lásd *Sztálin* Művei. 12. köt. Szikra 1950. 33. old.

lyokat tehát „csakis szívós osztályharc útján lehet megszüntetni, s . . . az osztályharc a proletárdiktatúra viszonyai közt *még elkeseredettebbé* válik . . .”[5]

Sztálin elvtárs e tanítását pártunk olyan útmutatásnak tekinti, amelyet egy pillanatra sem téveszthet szem elől. Ezzel kapcsolatban idézi Rákosi elvtárs pártunk programmnyilatkozatát, amely leszögezi:

„A Magyar Dolgozók Pártja a magyar népi demokráciát sajátos, viszonylag békés átmenetnek tekinti a szocializmusba. Ugyanakkor a párt tudatában van annak, hogy a tőkés elemek belenövése a szocializmusba lehetetlen, hogy a kizsákmányolók korlátozása, kiszorítása és fokozatos felszámolása múlhatatlanul kiváltja és fokozza ellenállásukat, tehát kiélezi az osztályharcot . . . A dolgozó nép, a munkásosztály vezetésével, a népellenes reakció elleni harcot az államhatalom birtokában vívhatja meg . . .

Ezért . . . a nép, a munkásosztály, a párt állandó éberségére és harci készenlétére van szükség”[6].

Tudatosítanunk kell tehát a munkásosztályban és az egész dolgozó népben, hogy az egyre élesedő osztályharcot csak úgy tudjuk sikeresen megvívni, ha éberen őrködünk soraink egysége felett, ha kíméletlenül harcolunk minden ellenséges ideológiai és politikai befolyás, a szociáldemokratizmus, klerikalizmus, cionizmus, kozmopolitizmus, az opportunizmus és szájtátiság ellen. Megbonthatatlan egységben kell felsorakoznunk pártunk és államunk mögé, hogy eredményesen folytathassuk a harcot a kizsakmányoló osztályok és maradványaik ellen, a kizsákmányolástól mentes szocialista rend felépítéséért.

---

[5] *Marx—Engels.* A kommunista párt kiáltványa. 36. old.

[6] Rákosi Mátyás. A Magyar Dolgozók Pártjával erős, virágzó Magyarországért. Lásd *Rákosi Mátyás.* Válogatott beszédek és cikkek. Szikra 1952. 230—231. old.

2. A SZOCIALIZMUS GYŐZELME ÉS A TÁRSADALOM OSZTÁLYSZERKEZETÉNEK MEGVÁLTOZÁSA A SZOVJETUNIÓBAN

A proletariátus osztályharcának célja az osztályok megszüntetése. Marx Weydemeyerhez intézett levelében ezt írja: „Ami újat én cselekedtem, az az volt, hogy bebizonyítottam: 1. hogy az *osztályok létezése* csak a *termelés fejlődésének meghatározott történelmi szakaszaihoz* van kötve; 2. hogy az osztályharc szükségszerűen a *proletariátus diktatúrájához vezet;* 3. hogy maga ez a diktatúra csak átmenet *valamennyi osztály megszüntetéséhez* és az *osztálynélküli társadalomhoz*"[1].

Marx és Engels tanítását a proletárdiktatúráról Lenin és Sztálin fejlesztették tovább, ők dolgozták ki az osztályok megszüntetésének konkrét gyakorlati módját. „... az állam, azaz az uralkodó osztállyá szervezett proletariátus ..."[2] mindaddig fennmarad, amíg a proletariátus végre nem hajtja történelmi feladatát: fel nem számolja az osztályokat, és amíg meg nem szűnik a kapitalista környezet. „Mi, bolsevikok, vetettük fel először gyakorlatilag az osztályok megszüntetésének kérdését"[3].

A kizsákmányoláson alapuló társadalmak osztályait Lenin a következőképpen határozta meg: „Osz-

[1] *Marx—Engels.* Válogatott levelek. Szikra 1950. 76. old.
[2] *Marx—Engels.* A kommunista párt kiáltványa. 56. old.
[3] *Lenin* Művei. 4. kiad. 32. köt. 226. old. (oroszul).

tályoknak az emberek olyan nagy csoportjait nevezik, amelyek a társadalmi termelés történelmileg meghatározott rendszerében elfoglalt helyük, a termelési eszközökhöz való (nagyrészt törvényekben szabályozott és rögzített) viszonyuk, a munka társadalmi szervezetében játszott szerepük, következésképpen a társadalmi javak rendelkezésükre álló részének megszerzési módjai és nagysága tekintetében különböznek egymástól. Az osztályok az emberek olyan csoportjai, amelyek közül az egyik eltulajdoníthatja a másik munkáját, annak következtében, hogy a társadalmi gazdaság adott rendszerében különböző a helyzetük"[4].

Az osztályok megszüntetéséhez nemcsak a kizsákmányolókat kell megdönteni, nemcsak a kizsákmányolók tulajdonát kell felszámolni, hanem meg kell szüntetni a termelési eszközöknek *mindenféle* magántulajdonát. Nemcsak az osztályok közötti ellentéteket, de az osztályok közötti lényeges különbségeket is meg kell szüntetni.

Lenin és Sztálin azt tanítják, hogy az osztályok megszüntetésének két fő szakasza van.

Az első szakasz a szocializmus szakasza, amikor hatalomra kerül a munkásosztály, amelynek végső célja *minden* osztályuralom megszüntetése. A munkásosztály a kezében lévő államhatalmat a kizsákmányoló osztályok felszámolására használja fel. A kizsákmányoláson alapuló osztálytársadalom gazdasági alapjának, a termelési eszközök magántulajdonának megszüntetésével a társadalom szervezetéből eltűnik a tőkések, kulákok, spekulánsok siserahada. E feladat megoldása forradalmi úton — a kapitalisták kisajátítása útján történik. A kizsákmányoló osztályok felszámolásával párhuzamosan ebben a szakaszban törté-

[4] Lenin. A nagy kezdeményezés. Lásd *Lenin* Művei. 29. köt. Szikra 1953. 428. old.

nik meg a kisárutermelők átvitele a szocializmus vágányára.

A szocializmusban tehát, miután a kizsákmányoló osztályokat megsemmisítették, nincs többé olyan embercsoport, amely eltulajdoníthatná a mások munkáját. A szocializmusban megszűnik az embernek ember általi kizsákmányolása, megszűnnek ezért az osztályellentétek is, de még nem szűnnek meg az osztályok. A szocializmusban, mint „a társadalmi termelés történelmileg meghatározott" szakaszában a mezőgazdaság területén nem össznépi tulajdon, hanem csoporttulajdon, kolhoztulajdon áll fenn. Ez a körülmény okozza, hogy „a munkásság és a kolhozparasztság ... két osztály, amelyek helyzetüket tekintve különböznek egymástól. De ez a különbség a legkevésbbé sem gyengíti barátságukat. Ellenkezőleg, érdekeik közösek, mind a kettőnek érdeke a szocialista rend megszilárdulása és a kommunizmus győzelme"[5].

A második szakaszban, a kolhoztulajdon össznépi színvonalra emelésével, eltűnik a falu és a város közötti lényeges különbség. Felszámolják továbbá a szellemi és fizikai munka közötti lényeges különbséget is a munkások kulturális és technikai színvonalának a műszaki személyzet színvonalára való felemelése útján. Megszűnik a munkásosztály és a kolhozparasztság mint két külön osztály és eltűnik a fizikai és szellemi dolgozók közötti lényeges különbség. E feladatokat a szocializmusból a kommunizmusba való átmenet során kell megoldani. „Radikális átmenet lesz ez az egyik gazdasági rendből, a szocializmus gazdasági rendjéből — a másik, magasabbrendű gazdasági rendbe, a kommunizmus gazdasági rendjébe"[6].

Az ellenséges osztályok felszámolásának és a dolgozó osztályok közti lényeges különbségek fokozatos

[5] *Sztálin.* A szocializmus közgazdasági problémái a Szovjetunióban. Szikra 1952. 27—28. old.

[6] Ugyanott, 69. old.

megszüntetésének útját szemléltetően mutatja a Szovjetunió fejlődésének történelmi példája.

A proletárforradalmat követően mélyreható változás történt Oroszország osztálytagozódásában: megkezdődött a régi uralkodó osztályok felszámolása. A forradalomban kisajátították a földbirtokosokat és a városi nagyburzsoáziát, azonban közvetlenül a forradalom után nem lehetett valamennyi kizsákmányoló osztályt felszámolni. A proletárdiktatúra viszonyai között — tanítja Sztálin — az utolsó kizsákmányoló osztály, a kulákság felszámolása nem könnyű feladat. „Letartóztathatjuk és száműzhetjük a kulákok tízezreit és százezreit, de ha ugyanakkor nem követünk el mindent, hogy meggyorsítsuk az új gazdasági formák építését, hogy új gazdasági formákkal helyettesítsük a régi, tőkés formákat, hogy betömjük és kiapasszuk a falusi kapitalista elemek gazdasági létének és fejlődésének termelési forrásait, mindhiába — a kulákság újjáéled és fejlődni fog"[7]. Ezért a kulákságnak mint a legnépesebb kizsákmányoló osztálynak a felszámolása a dolgozó parasztság fő tömegei aktív részvételével történhet meg, azt a dolgozó parasztságnak a szövetkezeti gazdálkodás útjára való rávezetésével párhuzamosan kell végrehajtani.

Mint ismeretes a Szovjetunió dolgozó népe a munkásosztály, a bolsevik párt vezetésével felszámolta a kizsákmányoló osztályokat és a parasztságot a szocializmus útjára vezette.

Melyek voltak az ellenséges osztályok megszüntetéséért folytatott harc főbb szakaszai?

Az Októberi Forradalmat követően a szovjet állam elkobozta a földesúri birtokokat. Ezzel felszámolták a földbirtokos osztályt. A proletárforradalomban állami tulajdonba vették a bányákat, a gyárakat,

[7] Sztálin. A Központi Bizottság politikai beszámolója a Szovjetunió Kommunista (bolsevik) Pártja XVI. kongresszusának. Lásd *Sztálin* Művei. 12. köt. 332. old.

a bankokat, a közlekedést, a nagykereskedelmet. Ezzel felszámolták a városi nagyburzsoáziát. A nacionalizált föld túlnyomó része a parasztság használatába ment át. A parasztság fő tömegei középparaszti sorba emelkedtek. Ezzel a középparaszt a mezőgazdaság központi alakjává lett.

Hatalmas politikai jelentősége volt annak a felismerésnek, hogy a középparasztok száma az Októberi Forradalom után emelkedett. Ez azt jelentette, hogy a munkásosztálynak, a proletárdiktatúra vezető erejének a munkás-paraszt szövetség megszilárdítása, a dolgozó parasztság szocialista útra való fokozatos és önkéntes rávezetése érdekében sokkal behatóbban, sokoldalúbban kell foglalkoznia a középparaszttal mint a mezőgazdaság központi alakjával. A középparaszttal meg kellett értetni, hogy helye nem a kulák, hanem — a szegényparasztsággal együtt — a munkásosztály mellett van. „*A legfontosabb most az, hogy a középparasztokat a proletariátus köré tömörítsük, hogy újból meghódítsuk őket.* A legfontosabb most az, hogy szorosan összefogjunk a parasztság zömével . . ."[8] — állapította meg Sztálin elvtárs 1925-ben.

Lenin és Sztálin ugyanakkor azt is bebizonyították, hogy a középparasztosodás nem javíthatta meg tartósan a parasztság helyzetét, másrészt, a milliónyi elaprózott magángazdaság fennállása veszélyeztette a szocialista építés sikereit a városban. Az élenjáró, nagyüzemi módszerekkel dolgozó, gyorsan fejlődő iparral a szétforgácsolt mezőgazdaság nem tudott lépést tartani: nem volt képes ellátni a munkásság növekvő seregét gabonával és élelmiszerrel, sem az ipar növekvő nyersanyagszükségletét. „A Szovjethatalom és a szocialista építés nem támaszkodhatik végnélkül, azaz túlhosszú ideig két *különböző* alapra: a legnagyobb-

[8] Sztálin. Az Oroszországi Kommunista (bolsevik) Párt XIV. konferenciájának eredményeihez. Lásd *Sztálin* Művei. 7. köt. Szikra 1951. 130. old.

üzemű és egyesített szocialista ipar alapjára és a legelaprózottabb és legelmaradottabb, kevés árut termelő parasztgazdaság alapjára. Fokozatosan, de rendszeresen és kitartóan, új technikai alapra, a nagyüzemi termelés alapjára kell átállítani a mezőgazdaságot és közel kell hozni a szocialista iparhoz"[9]. Ennek az átállításnak előfeltétele a szocialista ipar megteremtése volt, amely a szocialista nagyüzemi gazdálkodás útjára lépett parasztságot ellátta a szükséges gépekkel. A már működő kolhozok és szovhozok sikerei, az ipar, különösen a mezőgazdasági gépipar által a parasztságnak nyujtott segítség és a bolsevik párt következetes és türelmes felvilágosító munkája járultak hozzá ahhoz, hogy a parasztság tömegei meginduljanak a kolhozok felé.

1934-ben a párt XVII. kongresszusán tartott referátumában Sztálin elvtárs már beszámolhatott a kulákságnak mint osztálynak a megsemmisítéséről és a szocializmus győzelméről a mezőgazdaságban. A Szovjetunió osztálytagozódásában 1928 és 1934 között végbement változást a következő oldalon levő táblázat mutatja.

A táblázat azt mutatja, hogy a szovjet állam 1934-ben már lényegében felszámolta a kizsákmányoló osztályokat és szocialista útra vezette a dolgozó kispolgári rétegek zömét.

A következő ötéves terv tartama alatt a szovjet állam újabb hatalmas lépést tett a munkásosztály számának emelése és a parasztság szocialista útra vezetése terén. Sztálin elvtárs 1939-ben, az SzK(b)P XVIII. kongresszusán kijelentette: „Az ország társadalmi és politikai fejlődésének terén legfontosabb vívmányként kell elismerni a lefolyt időszak alatt a kizsákmányoló osztályok maradványainak végleges

[9] Sztálin. Az ország iparosításáról és a Szovjetunió Kommunista (bolsevik) Pártjában mutatkozó jobboldali elhajlásról. Lásd *Sztálin* Művei. 11. köt. Szikra 1950. 274—275. old.

A lakosság osztályösszetétele az 1928. és 1934. években[10]

A lakosság osztályok szerint	1928		1934 január 1	
	népesség száma	százalékos arány	népesség száma	százalékos arány
I. Proletariátus (munkások, alkalmazottak, mérnöki-műszaki dolgozók stb.)	26 343 000	17,3	47 118 000	28,1
Ebből:				
ipari proletariátus	24 124 000	15,8	41 751 000	24,9
mezőgazdasági proletariátus	2 219 000	1,5	5 367 000	3,2
II. Kolhozparasztok és szövetkezetbe tömörült kézműiparosok, háziipart űzők	4 406 000	2,9	77 037 000	45,9
III. Egyénileg dolgozó parasztok és szövetkezetbe nem tömörült kézműiparosok, háziiparosok	111 131 000	72,9	37 902 000	22,5
IV. Burzsoázia.....	6 801 000	4,5	174 000	0,1
Ebből:				
Kulákok	5 618 000	3,7	149 000	0,09
V. Egyéb lakosság (tanulók, katonák, nyugdíjasok stb.)	3 671 000	2,4	5 769 000	3,4
Összlakosság...	152 352 000	100,0	168 000 000	100,0

felszámolását, a munkások, a parasztok és az értelmiség egységes munkafrontba való egybeforrását . . .”[11]

[10] Molotov. Cikkek és beszédek 1935—1936. 43—45. old. (oroszul). Lásd *Glezerman.* A kizsákmányoló osztályok felszámolása . . . Szikra 1951. 174. old.

[11] *Sztálin.* A leninizmus kérdései. Szikra 1952. 715. old.

Ebben az időben a Szovjetunió népeinek osztályszerkezete az alábbi volt[12]:

Társadalmi csoportok	Lélekszám	Százalékarány
1. Városi és falusi munkások .	54 566 283	32,19
2. Városi és falusi alkalmazottak	29 738 484	17,54
3. Kolhozparasztok	75 616 388	44,61
4. Szövetkezetbe tömörült kézművesek	3 888 434	2,29
5. Szövetkezeten kívüli kézművesek	1 396 203	0,82
6. Egyénileg dolgozó parasztok	3 018 050	1,78
7. Nemdolgozók	60 006	0,04
8. Társadalmi csoportjuk nincs megadva	1 235 279	0,73
Összesen ..	169 519 127	100,00

E táblázatból kitűnik, hogy 1939-ben a munkások és alkalmazottak aránya 49,7%-ot, a kolhozparasztoké és a szövetkezeti kisiparosoké 46,9%-ot tett ki. Tehát a lakosság 96,6%-a a szocialista termelés alapján állt; a kizsákmányoló osztályokat pedig már felszámolták. Ezzel az osztályok megszüntetésének első szakasza, a kizsákmányoló osztályok felszámolása és a parasztság szocialista útra vezetése megvalósult. A szovjet társadalom megkezdhette történelmi feladata második szakaszának megoldását: a munkásság és a kolhozparasztság között még fennmaradó lényeges különbségek felszámolását.

A marxizmus-leninizmus klasszikusai műveikben megoldották az osztályokra és az osztályok megszün-

[12] Az 1939-es összeírás adatai szerint (az új köztársaságok, valamint Ukrajna és Belorusszia nyugati területeinek lakossága nélkül). Lásd *Glezerman*. A kizsákmányoló osztályok felszámolása ... 201. old.

tetésére vonatkozó kérdéseket. Tanításaikat alkalmazzák a Szovjetunió dolgozói az osztálynélküli társadalom megteremtéséért vívott harcukban. A népi demokráciák, köztük a mi országunk is, az osztályok megszüntetéséért és a szocializmus alapjainak lerakásáért folyó harcaikban Lenin és Sztálin tanításaira és a Szovjetunió tapasztalataira támaszkodnak.

Pártunk vezetői — elsősorban Rákosi elvtárs — a lenini-sztálini tanítások alapján tárják fel azokat a változásokat, amelyek a magyar társadalom osztályszerkezetében a felszabadulás óta végbementek és szabják meg a szocializmus alapjainak lerakása, a kizsákmányoló osztályok felszámolása érdekében megoldandó feladatokat.

3. NÉPI DEMOKRÁCIÁNK OSZTÁLYTAGOZÓDÁSA

A népi demokratikus országokban a proletárdiktatúra — bár megvalósításának körülményeiben bizonyos tekintetben eltért a szovjet úttól — lényegében ugyanolyan változásokat idézett elő az osztályok helyzetében, mint a Szovjetunióban, történelmének hasonló időszakában. A változás a népi demokratikus államokban nemcsupán a fordulat évét követően, hanem részben ezt megelőzően is megkezdődött. A földreform, a bányák és a legnagyobb nehézipari üzemek államosítása, s a munkásosztály hatalmának érdekében és a tőkések kiszorítására tett egyéb intézkedések még a fordulat éve előtt lényeges változásokat hoztak a társadalom osztályszerkezetében: felszámoltuk a nagybirtokos osztályt, kisajátítottuk a legnagyobb tőkések egy részét, földhöz juttattunk sokszázezer mezőgazdasági proletárt, megszabadítottuk a proletariátus jelentős részét a tőkés kizsákmányolástól. A társadalom osztályszerkezetében végbemenő változások — az államhatalom jellegében bekövetkezett változásokhoz hasonlóan — fokozatosak voltak.

A proletárdiktatúrának azok az elemei, amelyekről Rákosi elvtárs „Népi demokráciánk útja" című előadásában beszélt, a felszabadulás óta hatást gyakoroltak népi demokráciánk osztályszerkezetére és fokozatosan megváltoztatták azt. Ez magyarázza meg, hogy nálunk, a Szovjetuniótól eltérően, még a fordulat éve előtt megtörténhetett a földesurak

és egyes tőkések kisajátítása és a földreform hatására megkezdődhetett a középparasztosodás.

De a különbségek mellett szükséges hangsúlyozni a lényeges azonosságokat, amelyek a Szovjetunióban, illetve a népi demokráciákban, és így nálunk is, a kizsákmányoló osztályok felszámolása terén fennállnak.

Népi demokratikus államunk — hasonlóan, mint a Szovjetunióban történt — a nagybirtokos osztályt felszámolta és ma már lényegében megszüntette a városi burzsoázia gazdasági alapját. Jelenleg a szocialista ipar fejlesztésével és a nagyüzemi mezőgazdaság megteremtésével párhuzamosan és annak eredményeire támaszkodva harc folyik a túlnyomóan kisárutermelő mezőgazdaság szocialista átalakításáért, s ezzel a feladattal szoros kapcsolatban az utolsó, a legnépesebb kizsákmányoló osztály, a kulákság korlátozásáért.

*

Rákosi elvtárs „Népi demokráciánk útja" című pártfőiskolai előadásában világosan megmutatta, hogy nálunk az átbillenés a népi demokrácia egyik szakaszáról — amelyben még a polgári demokratikus forradalom feladatainak elvégzése a túlnyomó — a másikra — amelyben már a proletárdiktatúra, a szocialista építés a döntő —, nem volt olyan világos, dátumhoz köthető, mint 1917 novemberében az orosz proletárforradalomban. A két szakasz nálunk egybefolyt. Az első szakaszban már benne volt a proletárdiktatúra sok eleme és "...a kommunista párt kisebb-nagyobb sikereinek együttes mennyisége hozta a minőségi változást, eredményezte a munkások és parasztok döntő részének átállását a mi oldalunkra..."[1]

Népi demokráciánk osztályszerkezetében végbemenő változások elkeseredett osztályharc útján kö-

[1] Rákosi Mátyás. Népi demokráciánk útja. Lásd *Rákosi Mátyás*. Válogatott beszédek és cikkek. 599. old.

vetkeztek be. Gondoljunk például arra, hogy pártunk a földreformot csak a reakcióval való kemény küzdelem árán tudta megvalósítani és megvédeni. A kisgazdapártot pártunk szívós leleplező munkájával, a tömegek mozgósításával, s végül a budapesti munkásság 1946 márciusi tüntetésével kényszerítettük meghátrálásra. Vagy gondoljunk arra, hogy az államosításokat csak a tőkés reakció ellenállásának letörése után tudtuk végrehajtani, hogy a 100 munkásnál többet foglalkoztató üzemek államosítása, amelynek révén az ipar jelentős része a szocialista szektorba került, csak a kisgazdapárttal és a szociáldemokrata párttal folytatott harcok, a Nagy Ferenc-féle összeesküvők és az áruló szociáldemokrata vezetők leleplezése útján volt lehetséges. A stabilizáció sikerét, népünk életszínvonalának állandó emelését pártunk az osztályellenséggel vívott szívós harccal biztosította. A proletárdiktatúrát a bolsevik taktika helyes alkalmazásával, a dolgozó tömegek döntő többségének megnyerésével teremtettük meg. A változást jelző számok mögött tehát látnunk kell, hogy népi demokráciánk minden eredménye a reakcióval való kemény küzdelem, a marxizmus-leninizmus tanításainak, pártunk politikai célkitűzéseinek megvalósításáért vívott harc árán születhetett csak meg.

Rákosi elvtárs megállapította, hogy: „... a politikai harcok elősegítették gazdasági téren a népi demokrácia megszilárdítását és a gazdasági téren elért eredmények hozzájárultak demokráciánk politikai megerősödéséhez. Ennek a sikeres kölcsönhatásnak eredményeképpen gyökeresen megváltozott hazánk politikai arculata"[2].

Maga a hároméves terv támadást jelentett a nagy- és középburzsoázia ellen, de bizonyos mértékben és bizonyos időszakban még támaszkodtunk a kapita-

[2] Rákosi Mátyás. Tiéd az ország, magadnak építed! Lásd *Rákosi Mátyás*. Válogatott beszédek és cikkek. 162. old.

lizmus elemeire is. Az ötéves terv eddig végrehajtott szakaszában lényegében kiszorítottuk a városi burzsoáziát a népgazdaságból; jelentős sikereket értünk el a szocialista kereskedelem megteremtésében; a kisiparosok döntő többsége szövetkezetekbe tömörült; megkezdődött és sikeresen halad előre a proletárdiktatúra egyik legbonyolultabb, legnagyobb odaadást igénylő feladatának végrehajtása is: a dolgozó parasztság szocialista útra vezetése, ami a legnépesebb tőkés réteg, a kulákság elleni szívós harc közben megy és mehet csak végbe.

Nálunk az átmeneti gazdaságnak megfelelő osztályviszonyok vannak: társadalmunk osztályszerkezete már nem kapitalista jellegű, de még nem is teljesen szocialista. Érvényes rá, amit Lenin az átmeneti gazdasági viszonyokról tanít: „De mit is jelent az a szó: átmenet? A gazdaságra való alkalmazásában nem azt jelenti-e, hogy az adott rendszerben a kapitalizmusból *is*, a szocializmusból *is* vannak elemek, részecskék, darabkák? Mindenki elismeri, hogy ez így van"[3].

Társadalmunk jelenlegi osztályszerkezetében még megtalálható a kizsákmányoló kulákság. Ugyanakkor ehhez hozzá kell tenni, hogy társadalmunk szerkezetére egyre inkább a szocialista társadalom osztályai a jellemzők: növekszik munkásosztályunk számban, súlyban és politikai öntudatban, emelkedik kulturális színvonala, egyre általánosabban elismert vezető szerepre tesz szert; egyre több dolgozó paraszt csatlakozik a termelőszövetkezetekhez; pártunk, kormányunk helyes politikája következtében nő a dolgozó parasztság bizalma a munkásosztály vezetése iránt, szilárdabb lesz a munkás-paraszt szövetség; értelmiségünk, és különösen az új, a dolgozók soraiból származó értelmiség lelkesen veszi ki részét a munkásság és parasztság oldalán a szocializmus építéséből; pártunk terv-

[3] Lenin. A terményadóról. Lásd *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. Szikra 1949. 838. old.

szerűen, következetesen irányítja a dolgozó nép harcát a megmaradt tőkés elemek kiszorításáért.

Társadalmunk osztályainak helyzetéről készített statisztikák szemléltetik ezt az átalakulást.

Az osztálytagozódás vizsgálatának kiindulópontjául az 1949. évi népszámlálás adatait vesszük. Ezek a teljességük miatt jól felhasználható adatok természetesen csupán azokat az osztályeltolódásokat mutatják, amelyek 1948 végéig következtek be.

Ezért a továbbiakban, különösen a termelőszövetkezeti mozgalom fejlődésének ábrázolásánál, az adatokat — amennyiben mód van rá — kiegészítjük. Összehasonlításképpen az 1930. évi népszámlálásnak az osztálytagozódásra vonatkozó adatait idézzük.[4]

A népesség osztálytagozódása 1930-ban, illetve 1949-ben a következő volt:

A népesség (keresők és eltartottak) osztálytagozódása

	1930		1949	
	ezerben	%-ban	ezerben	%-ban
A) Bérből és fizetésből élők:				
1. Munkások	2038,8	23,5	2547,3	27,7
ebből gyáripari munkások	495,2	5,7	841,4	9,1
2. Alkalmazottak	490,1	5,7	638,0	6,9
3. Mezőgazdasági munkások	1676,2	19,3	600,1	6,5
4. 0—1 holdas földművesek	346,9	4,0	164,2	1,8
5. Háztartási alkalmazottak	197,2	2,3	101,2	1,1
A) Főcsoport összesen	4749,2	54,8	4050,8	44,0

[4] A felszabadulás előtti, sorrendben utolsó népszámlálást 1941-ben hajtották végre. Ennek adatai azonban — mivel lényegében már háborús időszakra vonatkoznak — az összehasonlításra nem alkalmasak.

	1930		1949	
	ezerben	%-ban	ezerben	%-ban
B) Kisárutermelők:				
1. 1—5 holdas földművesek	826,9	9,5	1060,1	11,6
2. 5—10 « «	522,2	6,0	1228,2	13,3
3. 10—25 « «	810,5	9,3	1268,2	13,7
4. Alkalmazottat nem tartó kisiparosok	354,2	4,1	434,1	4,7
B) Főcsoport összesen	2513,8	28,9	3990,6	43,3
C) Tőkések:				
1. Kereskedők, 1—3 alkalmazottat tartó kisiparosok	420,9	4,8	313,4	3,4
2. 4—10 alkalmazottat tartó iparosok	37,0	0,4	18,8	0,2
3. Kulákok (25—200 hold)	275,6	3,2	186,2	2,1
4. Közép- és nagybirtokosok (200 holdon felül)...	12,3	0,1	—	—
5. Közép- és nagyiparosok (10 alkalmazotton felül)	18,5	0,2	9,4	0,1[5]
6. Vagyonukból élők, egyéb kizsákmányolók	171,6	2,0	99,5	1,1
C) Főcsoport összesen.....	935,9	10,7	627,3	6,9
D) Egyéb:				
1. Nyugdíjasok	307,1	3,5	432,7	4,7
2. Egyéb, ismeretlen és besorolatlan foglalkozásúak	182,3	2,1	103,4	1,1
D) Főcsoport összesen.....	489,4	5,6	536,1	5,8
Együttvéve	8688,3	100,0	9204,8	100,0

A táblázat alapján a lakosság osztályszerkezetében 1930 és 1949 közötti időszakban végbement változásokat a következőkben foglalhatjuk össze:

[5] A nagyipari tőkésosztályt 1949-ben már felszámoltuk.

Megváltozott a népesség három nagy csoportjának: a munkásoknak, a kisárutermelőknek és a tőkéseknek aránya az összlakossághoz képest. Ennek során:

a bérből és fizetésből élők száma az összlakosság 54,8%-áról 44%-ra csökkent;

a kisárutermelők száma 28,9%-ról 43,3%-ra növekedett;

a tőkések aránya 10,7%-ról 6,9%-ra süllyedt.

Az eltolódások oka egyrészt a földreform, amely a nincstelen mezőgazdasági munkások és a törpebirtokosok százezres tömegeit földhöz juttatta és ezzel megnövelte a kisárutermelők számát, másrészt pedig az, hogy a kizsákmányolásból élők száma népi demokráciánknak a legnagyobb tőkét felszámoló és a kisebb tőkét korlátozó intézkedései következtében csökkent. Jelentős változások mentek végbe az egyes csoportokon belül.

1. A bérből és fizetésből élők aránya az összlakossághoz képest csökkent. Azonban magán a csoporton belül a változás tendenciája nem volt egyirányú: a mezőgazdasági munkások és a 0—1 kat. holdas földművesek aránya 23,3%-ról 8,3%-ra esett, az ipari, közlekedési és kereskedelmi munkások aránya 23,5%-ról 27,7%-ra nőtt. Különösen jelentősen emelkedett a gyáripari munkások aránya: 5,7%-ról 9,1%-ra.

Egyrészt gyáriparunk fejlődése adta kedvező munkalehetőségek, másrészt a burzsoázia egy részének felszámolása következtében több mint felére csökkent a háztartási alkalmazottak aránya.

2. A kisárutermelők csoportjában 24,8%-ról 38,6%-ra, tehát mintegy 14%-kal nőtt a kis- és középparasztok aránya. Körülbelül ugyanennyivel (15%) csökkent a bérmunkások csoportjában a mezőgazdasági munkások és törpebirtokosok száma az összlakossághoz képest. Legerőteljesebb emelkedés az 5—10 holdas kategóriában volt: számuk az össz-

lakosság 6%-áról 13,3%-ra emelkedett, ezt követi a 10—25 holdas kategória 9,3%-ról 13,7%-ra való emelkedése, és végül az 1—5 holdasoké 9,5%-ról 11,6%-ra. E változás a földreform eredménye: a parasztság tömegei a mezőgazdasági cselédsorból a kis- és középparaszti kategóriába emelkedtek.

1930 és 1949 között az alkalmazottat nem tartó kisiparosok száma valamivel emelkedett, részben a korábban alkalmazottat tartó kisiparosoknak e csoportba való átkerülése következtében.

3. Jelentősek a változások a tőkések csoportjain belül. Még a földreform eredményeképpen eltűnt a közép- és nagybirtokosok csoportja. A kulákok aránya az 1930. évi 3,2%-ról 1949-ig 2,1%-ra csökkent. A csökkenés oka már a népi demokrácia korlátozó intézkedéseiben keresendő. 1930 és 1949 között a közép- és nagyiparosok aránya 0,2%-ról 0,1%-ra esett. (Ez utóbbiak 1949 elején már csak a legfeljebb 100 alkalmazottat tartó üzemtulajdonosok közül kerültek ki, zömükben 10—20 alkalmazottal dolgoztak, vagyis a városi ipari nagyburzsoáziát lényegében felszámoltuk.)

A kisebb tőkések aránya csökkent a legkevésbbé: a kereskedők és 1—3 alkalmazottat tartó kisiparosok száma 4,8%-ról 3,4%-ra esett le. Ennél erőteljesebben csökkent a 4—10 alkalmazottat tartó iparosok száma: 0,4%-ról 0,2%-ra.

Az 1949 elejéig végbemenő politikai és gazdasági változások eredményeképpen tehát felszámoltuk a nagybirtokos és nagytőkés osztályt és korlátoztuk a közép- és kistőkéseket.

Az úgynevezett „egyéb" kategóriában említést érdemel a nyugdíjasok arányának emelkedése 3,5%-ról 4,7%-ra. Ez már a népi demokrácia erőteljesebb szociális gondoskodásának eredménye.

Végül meg kell jegyezni, hogy bár az adatok még nem szemléltetik, de ekkor már megindult a parasztság áttérése a szocialista földművelés útjára.

A táblázat megmutatja, hogy 1930 és 1949 között alapvető változások mentek végbe a népesség osztályszerkezetében. E változás oka, hogy a munkásosztály kizsákmányolt osztályból uralkodó osztállyá lett, hogy megdöntötte az eddigi kizsákmányoló osztályok hatalmát és a dolgozó parasztsággal szövetségben megkezdte a harcot a kizsákmányoló osztályok korlátozásáért és felszámolásáért, a szocializmus építéséért.

A magyar munkásosztály növekvő számbeli és politikai súlya

„A proletariátus a kapitalizmus idején elnyomott osztály volt, oly osztály, amely meg volt fosztva a termelési eszközök minden tulajdonától . . . A proletariátus, miután megdöntötte a burzsoáziát és meghódította a politikai hatalmat, *uralkodó* osztállyá lett: kezében tartja az államhatalmat, rendelkezik az immár társadalmasított termelési eszközökkel, vezeti az ingadozó, közbülső elemeket és osztályokat, eltiporja a kizsákmányolók megnövekedett energiájú ellenállását"[6].

A mi munkásosztályunkra is illenek ezek a megállapítások. A magyar munkásosztály nem kizsákmányolt proletár többé, az ország gazdája lett, megváltozott a viszonya a termelési eszközökhöz, saját magának dolgozik, nő politikai öntudata, szakmai képzettsége, műveltségi színvonala. Nemcsak politikai súlyában, de számarányában is egyre jelentékenyebb osztállyá válik a szocializmus építése, a szocialista ipar megteremtése során.

A munkásosztály számában, helyzetében, műveltségi színvonalában bekövetkezett változásokat a számok a következőképpen szemléltetik:

---

[6] Lenin. Gazdaság és politika a proletárdiktatúra korszakában. Lásd *Lenin*. Válogatott művek. 2. köt. 629—630. old.

Már a fordulat éve előtt a szénbányák, a nehézipari üzemek, a bankok államosításával a gyáripari munkások mind nagyobb százaléka dolgozott az akkor még nem következetesen szocialista szektorban. Népi demokráciánk fejlődésének ebben a szakaszában is megsokszorozta ez a tény munkásaink munkakedvét, lendületét, s jelentős mértékben járult hozzá az újjáépítés sikeréhez. 1946 novemberében államosítottuk az öt legnagyobb nehézipari üzemet. Az államosítás nyomán ugrásszerűen megnőtt a vállalatok termelése. A termelés természetesen nemcsak az államosított üzemekben emelkedett, hanem az egész gyáriparban. De az általános emelkedésen belül különösen erőteljes volt az állami tulajdonba került üzemek termelésének növekedése. Míg az egész nehézipar termelése 1946-ról 1947-re 60%-kal, az öt államosított nehézipari üzemé 100%-kal nőtt, a nyersacél termelése az öt nehézipari üzem államosítását követő egy év alatt havi 32 494 tonnáról 57 421 tonnára, a mozdonytermelés közel 100%-kal, a szerszámgépgyártás 26%-kal emelkedett.

Az államosítás minden újabb szakasza növelte munkásosztályunkban az odaadást a párt politikája iránt, meghatványozta munkakedvét, teremtőerejét, újabb harcok lelkesítője és a harcokban aratott újabb sikerek tényezője volt. 1948 márciusában állami tulajdonba kerültek a 100 munkásnál többet foglalkoztató üzemek. Ezzel az intézkedéssel kiheverhetetlen csapást mértünk a magyarországi nagytőkére. A magyar iparban is megvalósult Marx jövendölése: a kisajátítókat kisajátították. A magyar munkásosztály több mint harminc év után ugyanazt tette saját tőkéseivel, amit az orosz proletariátus 1917-ben Lenin és Sztálin vezetésével az oroszországi burzsoáziával tett. Az ötéves terv megindulását megelőző hónapban pedig sor került a 10 munkásnál többet foglalkoztató ipari és közlekedési vállalatok államosítására. A Rákosi elvtárs által már

korábban kiadott jelszót: „Tiéd az ország, magadnak építed!" — magáévá tette a munkásosztály.

Az alábbi összeállítás mutatja, hogy az államosítás főbb szakaszai milyen mértékben érintették a gyáripari és bányászati munkásságot.

Az államosítás főbb szakaszai

Az állami üzemekben foglalkoztatottak az összes gyáripari munkások százalékában

1945-ben állami tulajdonban lévő üzemek	1946 január 1 (szénbányák államosítása)	1946 november (az őt legnagyobb nehézipari üzem államosítása)	1947 november (a bankok államosítása)	1948 március (a 100 munkásnál többet foglalkoztató üzemek államosítása)	1949 december (a 10 munkásnál többet foglalkoztató üzemek államosítása)
10,5	22,2	43,2	58	83,5	100

A gyáriparon kívül 1948 végén még aránylag jelentékeny számú munkás dolgozott a kisiparban is. Ezeket is figyelembevéve 1949 január 1-én, tehát a népszámlálás időpontjában, a nagy- és kisipar összes alkalmazottainak 84,6%-a dolgozott a szocialista szektorban és 15,4%-a a magánszektorban. 1952-ben ez az arány, a szocialista szektorhoz számítva a kisipari termelőszövetkezeteket is, 97%, illetve 3%. Nemcsak a gyáriparban, de ma már egész iparunkban lényegében felszámoltuk a kizsákmányolást. Az a tény, hogy munkásosztályunk majdnem teljes egészében szocialista szektorban dolgozik, alapvető forrása lett a termelés terén elért sikereinknek, a termelékenység emelkedésének, tervünk eredményes teljesítésének. A három- és ötéves terv hatalmas ipari beruházásai, a nagyarányú gépesítés mellett jórészt ennek tulajdonítható, hogy a munka termelékenysége például 1952-ben az egész gyáriparban a háború előtti színvonalhoz képest több mint 65%-kal emelkedett. Különösen jelentős

volt az emelkedés a kohászatban és a gépgyártásban.

Munkásosztályunk viszonya a termeléshez megváltozott. Ennek jele, hogy a munkások százezres tömegei kapcsolódnak be a munkaversenybe, tömegesen állnak be a munka észszerűsítőinek sorába. A sztahanovista oklevéllel és jelvénnyel rendelkezők száma az iparban több mint 70 000. 1952-ben a dolgozók több mint 300 000 újítást nyujtottak be.

Hazánkban nemcsak a kizsákmányolástól szabadult meg a munkásosztály, hanem a szocializmus gazdasági alaptörvénye értelmében anyagi és kulturális helyzete is javul, számszerűleg jelentősen megnövekszik és erősödik vezető szerepe a szocializmus építésében.

A munkások számának növekedését az alábbi számok mutatják.

A munkások (keresők[7]) száma, ideszámítva az ipari, közlekedési, kereskedelmi és egyéb munkásokat és a napszámosokat, 1930-ban 994 000 volt, 1949-ben közel 200 000-rel több, vagyis 1 193 000. Maguknak az ipari munkásoknak a száma 1930-ban 653 000 volt, 1949-ben 100 000-rel több, azaz 758 400. Míg az ipari munkások száma 100 000-rel növekedett, addig a gyáripari munkásságé 150 000-rel. 1930-ban a gyáripari munkások száma 256 000 volt, 1949-ben körülbelül 400 000, 1952 végén több mint félmillió.

A magyar ipar egyre inkább nagyipari jellegűvé vált. Ezt mutatja az ipari keresők százalékos arányának változása az egyes iparcsoportokon belül. Bár a kereső fogalmához tartozik az önálló kereső és segítő családtagja[8] is, azonban a százalékos arány minden-

[7] Az itt következő adatoknál csupán a munkásokat magukban, tehát családtagjaik, eltartottaik nélkül vesszük figyelembe. Emiatt a viszonyításnál *nem az egész népességre* — tehát a keresőkre és az eltartottakra — *hanem csupán a keresőkre* — munkabérből élők, önállóak, segítő családtagok — vonatkozó számokat használjuk.

[8] A segítő családtag fogalma az ipari, mezőgazdasági, stb. üzemben nem munkabér ellenében foglalkoztatott családtagot jelenti.

esetre szemlélteti, hogy az ipari népesség súlya milyen iparcsoportok felé tolódott el. A kohászatban, vas-, fém-, alumíniumfeldolgozásban 1930-ban az ipari keresők 10,9%-a helyezkedett el, 1949-ben ez az arány 13,7%-ra emelkedett. A gép- és műszergyártáshoz tartozott 1930-ban az ipari keresők 10,3%-a, az arány 1949-ben 14,7%. 1930-ban a villamosenergia-termelésben helyezkedett el az összes ipari keresők 0,9%-a, 1949-ben ez az arány 1,5%-ra emelkedett. A vegyiparban elhelyezkedő ipari keresők aránya 1930-ban 1,7% volt, 1949-ben ez az arány 3,2%-ra nőtt. Emelkedett a textilipari keresők százalékos aránya is. Ezzel szemben jelentékenyen csökkent a kisipari jellegű és 1949-ben is még számottevően magánszektorhoz tartozó ruházati-, fa- és szolgáltatóipar keresőinek százalékos súlya. A ruházati iparban 19,2%-ról 14,3%-ra, a faiparban 7,1%-ról 5,6%-ra, a szolgáltatóiparban 10,9%-ról 7,7%-ra. Hozzá kell tenni, hogy ez a csökkenés nem abszolút értelemben veendő, hanem csupán az egyes iparágaknak az egész iparban elfoglalt súlyára vonatkozik. Tehát a túlnyomóan nagyipari jellegű iparágak felé tolódott el az ipar keresőinek aránya. 1949 és 1952 között is elsősorban a nehéziparban emelkedett a munkások száma: míg a nehézipar munkáslétszáma több mint 30%-kal nőtt, a könnyűiparé csak mintegy 20%-kal.

A nagyipari munkások számának növekedését mutatják a következő adatok:

1930-ban az összes ipari munkások száma — beleértve az építőipart és a kisipart is — az összes keresőknek 16,1%-a, 1949 január 1-én, a népszámlálás időpontjában ez az arány 16,5%-ra, 1952 végén körülbelül 20%-ra tehető.

Az ipari munkások arányának emelkedésén belül legjelentősebben a gyáripari munkások százalékos aránya növekedett meg.

Ezt az alábbi táblázat szemlélteti:

	1930	1949	1952
	január 1.		
A nagyipari munkások az összes ipari munkások százalékában	35,0	50,0	kb. 95,0
A nagyipari munkások az összes keresők százalékában.	5,7	8,3	kb. 18,2

Ezek szerint tehát a nagyipari munkásság számaránya 1930-tól 1952 végéig az összes ipari munkások 35%-áról közel háromszorosra, 95%-ra nőtt.

A gyáriparon belül megnőtt a legnagyobb, az 500-nál több munkást foglalkoztató üzemekben dolgozók aránya. 1938-ban az összes gyáripari munkások 43,8%-a, 1952 végén körülbelül 70%-a dolgozott 500 munkásnál többet foglalkoztató nagyüzemben. Ezek a nagyüzemek a legmodernebb technika elsajátításának, a munkásság politikai nevelésének jelentős iskolái, részben már ötéves tervünk alkotásai.

Hazánkban évről évre mintegy 100 000-rel nő az iparban — és ennek közel kétszeresével az egész népgazdaságban — a foglalkoztatottak száma. A felszabadulás előtt 10 év kellett a munkáslétszám olyan arányú növekedéséhez az iparban, mint amilyenhez most egy esztendő elegendő.

A munkásosztálynak számbeli növekedése erősíti a proletárdiktatúra osztálybázisát. „... minden új gyár — mint Lenin mondja — a munkásosztály »új vára«, amely erősíti a munkásosztály állásait ...”[9]

Nemcsak az ipari munkásság növekedésének üteme lett összehasonlíthatatlanul gyorsabb, mint a felszaba-

[9] Sztálin. A gabonafronton. Lásd *Sztálin* Művei. 11. köt. 100. old.

dulás előtt, de megváltozott az ipari munkásság területi elhelyezkedése is. Az ötéves terv az ipar decentralizálásával járt, az eddig elhanyagolt mezőgazdasági vidékek ipartelepeket kaptak, Budapest mellett Miskolcon, Sztálinvárosban és másutt új ipari központok létesültek. Olyan iparban szegény városok, mint Debrecen, Hódmezővásárhely, Békéscsaba, Szolnok, Kecskemét stb. iparosodó városokká váltak. Ennek eredménye, hogy míg 1938-ban az ország gyáripari munkásságának 62,3%-a volt Budapesten, 1952-ben ez az arány 56,7%. A vidék iparosodását mutatják a következő számok.

Az ipari munkásság száma 1952-ben
(1938 = 100)

Pest és Bács-Kiskun megye	456
Szolnok megye	312
Fejér megye	306
Hajdu-Bihar megye, Heves megye, Komárom megye	kb. 200

„... a mezőgazdasági jellegű vidékek iparosítása megváltoztatja az egész ország társadalom-gazdasági térképét, közelebb hozza a falut a városhoz s a vidéki városokat közelebb hozza az ország szívéhez, Budapesthez"[10]. Az ipari munkásság számának és befolyásának megnövekedése a multban elhanyagolt, túlnyomórészt mezőgazdasági vidékeken pedig a munkás-paraszt szövetség megszilárdításának, a parasztság szocialista útra vezetésének jelentős tényezője.

Míg nálunk és a többi népi demokráciában a munkásosztály az államosítások révén megszabadult a kizsákmányolástól, addig a kapitalista nyugaton egyre féktelenebb a tőkés kizsákmányolás; a háborús üzletek milliárdos profitot hoznak a nagytőkéseknek. Miután az Attlee-kormány Angliában az államosítás ürügyé-

[10] *Gerő Ernő.* Harcban a szocialista népgazdaságért. Szikra 1950. 538—539. old.

vel a dolgozók pénzén szanálta a bányakapitalistákat, a Churchill-kormány sűrű bocsánatkérések közepette visszaadja azokat tőkés tulajdonosaiknak. Jugoszláviában Tito külföldi kézre juttatja a bányákat, nagyüzemeket. Nő a kapitalista országokban a munkások kizsákmányolása. Gazdagodnak a milliomosok és a milliárdosok. Az Egyesült Államokban a tőkések profitja 1938-tól 1951-ig tizenháromszorosára emelkedett. Angliában a részvénytársaságok jövedelme 1950-ben 2 147 millió font volt, két és félszerese az 1938. évinek. 1950-től 1952-ig a részvénytársaságok jövedelme további 39%-kal emelkedett. Hasonló a helyzet Franciaországban, Nyugat-Németországban, Japánban és a többi kapitalista országban is. Ugyanakkor csökken a dolgozók reálbére a gyarmati és félgyarmati országokban és a vezető kapitalista országokban egyaránt. A munka intenzitása 1952 végéig — a reálbér csökkenése mellett — az Egyesült Államokban 25%-kal, Angliában 15%-kal emelkedett a háború előtti színvonalhoz képest. Az Egyesült Államokban és Angliában például a reálbér az alábbi mértékben csökkent a háború előtti helyzethez képest.

Reálbér az USA-ban[11]

	1939	1950	1952
Névleges bér	100	224	249
Megélhetési költségek, az egyenesadókat beleértve	100	241	282
Reálbér	100	93	88
Munkaintenzitás	100	120	125
Reálbér, figyelembevéve a nagyobb munkaintenzitást	100	77	70

[11] V. Krutov. Csökken a dolgozók életszínvonala az USA-ban. Lásd Novoje Vremja. 1952. 27. szám.

Reálbér Angliában[12]

(1938 = 100)

	1938	1951
Bérek	100	196
Bérek, az egyenesadók levonása után	100	167
Létfenntartási költségek	100	207
Reálbérindex	100	81
Munkaintenzitás indexe	100	115
Reálbérindex a változó munkaintenzitás figyelembevételével	100	70

Olaszországban a dolgozók névleges bére 1952-ben az 1938. évinek 42-szerese volt. Ezzel szemben 1938-tól 1952-ig az élelmiszerárak 64-szeresükre, a ruházati cikkek ára 84-szeresükre, a közszolgálati díjak 47-szeresükre emelkedtek.[13]

Görögországban a közvetett és közvetlen adók a dolgozók fizetésének egyharmadát emésztik fel. A reálbér a hivatalos adatok alapján a háború előttinek csak 40—50%-a.

Hazánkban a dolgozó nép törölte szótárából a munkanélküliség fogalmát. Ma már munkaerőgazdálkodásunk számára szükséges munkaerő biztosítása jelent problémát. A tőkés nyugaton azonban a munkanélküliség eleven, a dolgozók életét megnyomorító, mindennapos gond. 1952-ben a munkanélküliség a legfontosabb kapitalista államokban a következőképpen alakult:

[12] Izmajlov. Az új angol költségvetés és a munkások helyzete. Lásd Novoje Vremja. 1952. 23. szám.

[13] Sz. Ivanov—G. Grigorjev. A munkásosztály elnyomorodása az Atlanti Tömb országaiban. Lásd Novoje Vremja. 1952. 52. szám.

Munkanélküliek száma az egyes kapitalista országokban
(1952 végén)

Ország	Összesen	Ebből részleges
USA	13 millió	10 millió
Anglia	több mint félmillió	
Franciaország..	kb. 2,5 millió	
Nyugat-Németország	3 millió	
Japán	10 millió	
Olaszország....	több mint 4 millió	több mint 2 millió
Belgium	több mint 300 000	
Hollandia	kb. 200 000	
Dánia	kb. 150 000	
Ausztria	kb. 300 000	

Az iparilag kevéssé fejlett országokban — mint amilyen India, Pakisztán, Egyiptom, Brazília, Venezuela, Kuba, Puerto Rico,, Törökország stb. — szinte lehetetlen felmérni a munkanélküliséget: soktízmillió embernek nincs munkája! Indiában és Egyiptomban a mezőgazdasági munkaidény átlagos tartama évente 4 hónap. Kubában félmillió dolgozót évenként csak 4 hónapig foglalkoztatnak. Iránban több mint egymillió a munkanélküliek száma. Törökországban minden negyedik embernek nincs rendszeres munkája.

A tőkés országok munkásosztálya anyagi helyzetének vizsgálatánál feltétlenül szem előtt kell tartani a fenti adatokat, figyelembe kell venni a munkanélküli tartalékseregét is. „Ha van munkanélküli tartaléksereg, amelynek tagjai nem élhetnek egyébből, mint munkaerejük eladásából, akkor a munkanélküliek feltétlenül a munkásosztály létszámába tartoznak, ha pedig a munkásosztály létszámába tartoznak, akkor nyomorúságos helyzetük feltétlenül befolyásolja a

termelésben foglalkoztatott munkások anyagi helyzetét"[14].

A munkanélküliség növekedését nem fékezi — a kapitalista közgazdászok minden szajkózása ellenére — a féktelen fegyverkezés sem. Az infláció és az adók emelése következtében csökken a dolgozók vásárlóképessége, visszaesik a fogyasztási iparágak termelése. A nyersanyagok spekulációs felhalmozása, a békés építkezések leállítása, a közalkalmazottak tömeges elbocsátása, a békés célokat szolgáló beruházásoknak a takarékoskodás ürügyén történő leállítása, a normális nemzetközi gazdasági kapcsolatok felborítása válság felé viszi ezeknek az országoknak a gazdaságát, és hónapról hónapra újabb tíz- és százezreket dob az utcára.

Így mutatkozik meg a gyakorlatban a modern kapitalizmus gazdasági alaptörvénye: „... a maximális tőkés profit biztosítása az adott ország lakossága többségének kizsákmányolása, tönkretétele és nyomorbadöntése útján, más országok, különösen az elmaradott országok népeinek leigázása és rendszeres kifosztása útján, végül a legmagasabb profit biztosítása háborúk és a nemzetgazdaság militarizálása útján"[15].

Nyugaton az a gond — bár a tőkéseknek ez kevés „gondot" okoz —, hogy mit csináljanak a sokszázezer feleslegessé vált munkáskézzel; nálunk pedig az a gond, hogyan biztosítsunk megfelelő számú munkaerőt új gyáraink, építkezéseink számára.

Fontos kérdés mind politikai, mind munkaerőgazdálkodási szempontból annak megállapítása, hogy milyen rétegből toborozzuk ötéves tervünk során a szükséges új munkaerőt.

Eltekintve a volt kereskedőktől, iparosoktól, deklasszált tőkés elemektől, akiknek egy része az

[14] *Sztálin.* A szocializmus közgazdasági problémái a Szovjetunióban. 45. old.
[15] Ugyanott, 40. old.

iparban helyezkedik el, az új, nem a mezőgazdaságban elhelyezkedő munkások mintegy egyharmada a mezőgazdaságból, egyharmada az eddig háztartásban dolgozó nők, egyharmada pedig az ifjúság soraiból toborozódik.

A munkásosztály nem zárt osztály: soraiba tömegével özönlenek új paraszti, kispolgári elemek, akik magukkal hozzák az újtól való félelmet, a kistulajdonos korlátolt szemléletét, az önző és kicsinyes kispolgári erkölcs maradványait. A pártnak ezért egyik legfontosabb feladata, hogy a parasztságból és a kispolgárságból származó új munkásokat, de ezen túlmenően a régi munkásokat is, a szocializmus szellemében nevelje, gátolja meg, hogy a maradiság, a kispolgári erkölcsök, az öntudat és a helytállás hiánya, az önzés és a haszonlesés teret nyerhessenek. Mert, amint Lenin elvtárs tanítja, a proletariátus kispolgári előítéleteitől nem egyszerre, nem csoda útján, a „szűzanya parancsára" vagy valamilyen határozatra, rendeletre szabadul meg, hanem csak fáradságos tömegharc útján. A munkásság szocialista öntudatának kialakításáért folytatott harcban elsősorban a párt ideológiai, nevelő munkájának van jelentősége.

Arról sem szabad elfeledkezni, hogy a munkásosztály soraiba szép számmal kerülnek deklasszált tőkés elemek, a városi burzsoázia maradványai, a horthysta államapparátus volt magasrangú tisztviselői, volt katonatisztek és kulákok. Ezek az elemek megbújnak ugyan, de amint lanyhul velük szemben az éberség, buzgón terjesztik a szocializmussal szemben ellenséges nézeteiket, ártanak, ahol csak tudnak a dolgozók államának. A szocialista államnak fel kell használnia ezeket az elemeket is, lehetőséget kell adnia számukra, hogy a termelőmunkából kivehessék részüket, de állandóan éber figyelemmel kell kísérnie működésüket, ártalmatlanná kell tennie kártevő próbálkozásaikat. A szájtátiság, a nemtörődömség elő-

segíti ezeknek a munkásruhába öltözött volt tőkéseknek — bárányborba bújt farkasoknak — garázdálkodását.

Az új munkások jelentős részét a nők alkotják. Az elmult négy évben a dolgozó nők száma 140 000, az iparban dolgozó nők száma 100 000 fővel emelkedett. Míg 1930-ban az összes ipari munkások 16%-a volt nő, arányuk 1949-ben 23,1%-ra, 1952-ben 32%-ra emelkedett.

A nők tért hódítottak és becsülettel megállták a helyüket olyan szakmákban is, amelyeket azelőtt kizárólag férfiaknak tartottak fenn. Így az építőiparban dolgozó nők aránya 1930-hoz viszonyítva tizenháromszorosára, a vas- és fémiparban több mint négyszeresére, a közlekedésben közel háromszorosára emelkedett. Az öntödei magkészítők 62%-a, a darukezelők 26%-a, a marósok 12%-a nő, 456 női esztergályos és csaknem 460 hegesztőnő dolgozott 1951-ben az iparban. 1951 végén 735 gépkocsivezetőnő dolgozott a közlekedésben.

Az élelmezési, ruházati és textiliparban a felszabadulás előtt is aránylag sok nő dolgozott. Általában velük végeztették a legkevésbbé szakképzett, a legrosszabbul fizetett munkákat. Bérük jóval alacsonyabb volt a férfiakénál, abban az esetben is, ha velük egyenlő munkát végeztek. A női munkaerőnek ez az igaztalan, sértő megkülönböztetése már a multé. Ma egyenlő munkáért egyenlő bért is kapnak. Államunk mindenképpen segíti a dolgozó nőket. Szorgalmazza szakképzettségük emelését, anya- és csecsemővédő intézkedések sorával könnyíti helyzetüket, üzemi bölcsődék, óvodák létesítésével gondoskodik arról, hogy amíg dolgoznak, gyermekeiket biztonságban tudják. E gondoskodás eredménye, hogy a dolgozó nők tért hódítottak a multban előlük elzárt szakmákban is, és kiváló eredményeik semmiben sem maradnak el a férfiaké mögött.

A nők fokozott térhódítása az ipar területén egyik legfontosabb jele annak, hogy munkásosztályunk jórészben felszámolta ezen a téren is a tőkés időkből származó ellenséges, maradi, szociáldemokrata nézeteket.

Munkásosztályunk nemcsak számban növekedett meg, de nőtt öntudata, műveltségi színvonala, szélesre tárultak előtte az anyagi és kulturális felemelkedés lehetőségei.

A munkáslétszám növekedése, a magasabb szakképzettség alapján végzett jobb munka nyomán emelkedik a munkások béralapja. 1949-től 1952-ig a munkabéralap az egész népgazdaságban — az 1951 december 1-i béremelést nem számítva — 87%-kal emelkedett. Évről évre nő a munkások és alkalmazottak kulturális és szociális szükségleteire fordított állami kiadások összege. A vállalatok terhére történő társadalombiztosítási ellátás a fizetésnek átlag 10%-át teszi ki, a családi pótlék 6%-át, a jóléti juttatások pedig 5%-át. A dolgozók tehát átlagosan fizetésük 21%-ának megfelelő juttatást kapnak a munkabéren felül. A társadalombiztosítás a lakosság egyre nagyobb hányadára terjed ki.

A társadalombiztosításban részesülők számának alakulása

	1938	1950	1951	1952
Biztosított tagok és családtagok (millióban)	2,8	4,4	4,8	kb. 5,5
Biztosítottak (az összlakosság százalékában)	30,9	47,3	52,2	kb. 58

A magasabb életszínvonal, a kedvezőbb munka- és pihenési feltételek egészségesebbé, vidámabbá tették a dolgozók életét. Ezt tükrözik a házasságkötési, az

élveszületési arányszámok emelkedése, a halálozási, csecsemőhalandósági arányszám csökkenése. Mint ahogy ezt Rákosi elvtárs 1952 december 15-én az országgyűlésen elmondott beszédében megállapította: „Az 1 000 főre jutó természetes szaporodás 1952-ben 47 százalékkal volt magasabb, mint 1938-ban. Hazánk lakossága most már meghaladja a 9,5 millió főt. Az 1 000 lakosra eső házasságkötések száma 20 százalékkal nagyobb, mint 1938-ban. A csecsemőhalandóság 1952-ben majdnem fele annak, mint 1938-ban volt"[16].

Megnyílt munkásosztályunk előtt a művelődés lehetősége is. Egyedül 1952-ben több mint 250 000 dolgozó végzett termelőmunkájának folytatása mellett szaktanfolyamot, 16 300-an tanultak a dolgozók általános iskoláiban, több mint 16 000-en a dolgozók középiskoláiban, ötezren a szakérettségiző tanfolyamokon és sokezerre megy azoknak a munkásoknak a száma, akik az egyetem és főiskolák esti és levelező tagozatait látogatták.

A proletárdiktatúra megszilárdulása megszüntette a volt uralkodó osztályok műveltségi monopóliumát. A középiskolákat ma már zömében munkás- és paraszt-származású fiatalok népesítik be. Az egyetemi hallgatók legnagyobb része is közülük kerül ki, holott azelőtt a munkásszármazású fiatal az egyetemen olyan ritka volt, mint a fehér holló.

1930/31-ben például összesen 2 365 munkásszármazású gyermek járt középiskolába, vagyis a diákok 2,7%-a, az 1952/53-as tanévben a munkásszármazásúak száma 49 000, azaz az összes diákok 41%-a volt.

1930/31-ben összesen 473 munkásszármazású fiatal járt főiskolára vagy egyetemre, az összes hallgatók

---

[16] Rákosi Mátyás. A kül- és belpolitikai helyzet és feladataink. Lásd *Rákosi Mátyás*. A szocialista Magyarországért. Szikra 1953. 324. old.

2,8%-a. 1952/53-ban a munkásszármazású egyetemi és főiskolai hallgatók száma 17 100, az összes hallgatók 38%-a volt.

Az ipari munkásnépesség száma 1930-ban több mint egy és negyedmillió volt. Gyermekeik közül mégis mindössze 51 járt a Műegyetemre. A Horthy-rendszer intézkedéseivel hathatósan gondoskodott arról, hogy megakadályozza a dolgozó osztályok gyermekeinek tanulását. A beiratkozási díj és az évi tandíj a Műegyetemen 540 pengő volt, a vegyészeti karon 780 pengő. Ugyanakkor a munkások átlagos keresete az évi 1 200 pengőt sem érte el. 1952/53-ban a mérnök- és vegyészhallgatók száma 1938-hoz képest közel tizenhatszorosára nőtt, a munkások aránya a hallgatók között 45%.

Könyvkiadásunk számai is tükrözik kultúrforradalmunkat. Az ötéves terv első esztendejében 33 700 000 példányban adtunk ki könyveket, az ötéves terv végén, 1954-ben, pedig ez a szám már 36 800 000-re emelkedik. Ez azt jelenti, hogy hazánk minden lakosára — a csecsemőket is beleértve — körülbelül 4 kötet jut egy évben. Munkásokból lett kiváló írók, költők, művészek sora bizonyítja, hogy munkásosztályunk a művészet aktív alkotói között is elfoglalta méltó helyét. 1951-ben 58 millió volt a mozilátogatók, 2,5 millió a színházlátogatók száma — jórészük munkás.

A magyar munkásosztály nem kizsákmányolt proletár többé, saját magának, saját üzemében dolgozik, napról napra emeli a termelés kultúráját, életszínvonala egyre nő. De nem volna helyes, ha dolgozó népünk megváltozott helyzetét csak a bérjegyzéken szereplő összegen és a bevásárló szatyor tartalmán mérnénk. „A mi dolgozóink helyzetét egész életünk megjavulása tükrözi — a rendelkezés az elsőrendű életszükségleti cikkek, valamint a kultúrjavak felett, a hatalom gyakorlásából következő szabadság: mindaz,

ami összehasonlíthatatlanná teszi a mi dolgozóink helyzetét az »élenjáró« kapitalista országok dolgozóival és munkanélkülijeivel"[17]. A magyar munkásosztály kulturális látóköre szélesedik, hozzájut a művelődés, a szórakozás lehetőségeihez, könyvet olvas, színházba jár, gyermekeit iskoláztatja. Övé az ország. Új üzemeink mellett kényelmes lakások, új szocialista városainkban kultúrház, sportpálya, üzletház, mozi, vendéglő, könyvtár épül.

Nagyszerű munkásosztályunk a felszabadulás után a romok közül ásta ki a gépeket, építette éhezve és fázva az új hidakat. Készen állt arra, hogy teljes erejét mozgósítsa a reakcióval szemben, a demokrácia vívmányainak megvédéséért, és vállalja a felelősséget az ország vezetéséért, vállalja a nehézségeket és ha kell — az áldozatokat is, amit a szocializmus építése, a népi demokráciában játszott vezető szerepe megkövetel. „A munkásosztály — pártunkkal az élén . . . bebizonyította képességét a kormányzásra, a nép nagy többsége által elismert vezető és döntő erő lett"[18] — állapította meg Rákosi elvtárs.

Munkásosztályunk, a Magyar Dolgozók Pártjával az élen sikeresen vezeti az egész dolgozó nép harcát a szocializmus felépítéséért. „Leomlottak mindazok a politikai és egyéb korlátok, melyekkel a régi tőkés rend kizárta a jogokból, a politikai hatalomból, a közigazgatásból, hadseregből, iskolákból. Ez már a felszabadult munkásosztály"[19].

---

[17] *Horváth Márton.* A párt felvilágosító munkája a tömegek között. (Pártépítés kiskönyvtára. 36. sz.) Szikra 1952. 25—26. old.

[18] Rákosi Mátyás. A Magyar Dolgozók Pártjával erős, virágzó Magyarországért. Lásd *Rákosi Mátyás.* Válogatott beszédek és cikkek. 227. old.

[19] Rákosi Mátyás. Beszámoló és zárszó a Magyar Dolgozók Pártja II. kongresszusán. Lásd *Rákosi Mátyás.* Válogatott beszédek és cikkek. 497. old.

Munkásosztályunk, dolgozó népünk megváltozott helyzetének, hazánk szocialista átalakulásának szükségszerű velejárója, hogy rohamosan nő országunkban az *értelmiségi* dolgozók száma, hogy új munkás-paraszt értelmiség alakul ki, amely a régi értelmiséggel együtt rendkívül fontos szerepet játszik a szocializmus építésében. „A szocializmus építéséhez, a kultúrforradalom végrehajtásához elengedhetetlen az értelmiség segítsége"[20] — hangsúlyozta Révai elvtárs a Magyar Dolgozók Pártja II. kongresszusán. Államunk széles lehetőséget biztosít alkotó, tudományos, művészeti munkájuk számára, sokoldalú anyagi és erkölcsi megbecsülésben részesíti őket.

Más volt az értelmiség helyzete a multban. Egy, 1926-ban, a budapesti értelmiségiek helyzetéről készített monográfia beszámol arról, hogy például 4 674 budapesti munkanélküli magántisztviselő közül több mint 30% érettségivel, illetve főiskolai végzettséggel rendelkezett.

„Túltermelés van az értelmiségi pályákon" — állapítja meg a statisztikus s ennek bizonyítására idézi, hogy például a mérnökök száma az 1920/28-as évek között 3 700-zal növekedett, ami egy műegyetemi tanár szerint nem 8, de 20 évi szükségletet fedez. Ugyancsak egy 1930-ból származó statisztika beszámol arról, hogy a Székesfővárosi Köztisztasági Hivatalnál alkalmazott utcaseprők között 48 volt magántisztviselő, 2 ügyvéd, 6 mérnök, 9 érettségit tett és 12 felsőipariskolát végzett volt.

1928-ban, amikor az orvosok száma 7 403 volt, a horthysta egészségügyi hatóságok orvosi túlzsúfoltságról panaszkodtak.

Népi demokratikus államunkban ezen a téren is gyökeres a változás. Az értelmiségi dolgozók száma

---

[20] *Révai József.* Kulturális forradalmunk kérdései. Szikra 1952. 31. old.

megnőtt: 1937-ben az összes általános és középiskolai pedagógusok száma 29 310 volt, 1953-ban 46 000. 1938-ban nem is egészen 200-an végezték el a Műegyetemet — 1952-ben több mint másfélezer volt a végzett mérnökhallgatók száma. Jelentősen nőtt az orvosok száma is. 1952-ben hazánkban minden 10 000 lakosra 12 orvos jutott, több mint Belgiumban, Svájcban vagy Franciaországban.

Új kutatóintézetek, gazdagon felszerelt laboratóriumok, klinikák, egyetemi, közép- és általánosiskolai épületek, színházak jelzik az értelmiségi munka növekvő alkotó lehetőségeit. Államunk tudományos ösztöndíjak, Kossuth-díjak, érdemrendek, művészeti és irodalmi kitüntető címek adományozásával fejezi ki elismerését a régi és új értelmiségnek a szocializmus építését elősegítő alkotó munkája iránt. Értelmiségi dolgozóinkat a szocializmus építésének gigászi terve lelkesíti, amely szinte korlátlan lehetőséget nyit a tudományos munka előtt: „Hatalmas építő terveink, melyek megvalósításánál az értelmiség összehasonlította azt a megalázó helyzetét, melyre a kapitalista viszonyok kényszerítették, a szocialista termelésben elfoglalt, megbecsült szerepével, megbékéltették és a népi demokrácia oldalára állították át az intelligencia zömét"[21]. Ugyanakkor: „Kinőtt az új értelmiség is, a mi nevelésünk, amely lelkesen és őszintén támogat bennünket"[22].

A magyar parasztság megváltozott helyzete

A felszabadulást követően döntő változást eredményezett a falu helyzetében a nagybirtokok felosztása,

---

[21] Rákosi Mátyás. Népi demokráciánk útja. Lásd *Rákosi Mátyás.* Válogatott beszédek és cikkek. 604—605. old.

[22] Rákosi Mátyás. Jó politikai munkával a széntermelés fokozásáért. Lásd *Rákosi Mátyás.* A szocialista Magyarországért. 24. old.

a százezernyi földnélküli, mezőgazdasági cseléd és törpebirtokos földhözjuttatása. Ezzel a dolgozó parasztság megszabadult a nagybirtok évezredes kizsákmányolásától, megnőtt a bizalma a földosztást kezdeményező, azt fáradhatatlan eréllyel végrehajtó és vívmányait megvédő munkásosztály és annak pártja iránt. A földosztások, amelyek önmagukban a polgári demokratikus forradalom vívmányaihoz tartoznak — amint Rákosi elvtárs mondotta „Népi demokráciánk útja" című előadásában — a népi demokráciákban és így nálunk is „a munkásosztály hegemon szerepének elősegítésére, a munkás-paraszt szövetség létrejöttére vagy megszilárdítására vezettek és így már magukban rejtették a proletárdiktatúra csíráit"[23].

A földreform során mintegy 660 000 mezőgazdasági munkás, törpe- és kisbirtokos részesült mintegy 3,3 millió kat. hold juttatásban. Egy családra átlagosan 5 holdnyi juttatás esett. A gazdasági cselédek kapták a legtöbb földet: átlagosan 8,4 holdat.

Az 1949. évi népszámlálás adatai jól szemléltetik, hogy a földreform milyen változást hozott a parasztság helyzetében, birtokviszonyaiban.

A népszámlálási adatok szerint a mezőgazdasági munkások és napszámosok, vagyis az állandó mezőgazdasági munkások és a túlnyomóan bérmunkából élő 0—1 kat. holdas földművesek és családtagjaik száma 1930-ban 2 023 100 volt.

1949-ben a földreform következtében a mezőgazdasági munkásoknak és a 0—1 kat. holdas földműveseknek száma jelentékeny mértékben, közel kétharmadával, 764 300-ra, az össznépesség 23,3%-áról az össznépesség 8,3%-ára csökkent. A földreform tehát alapvető változást hozott a földnélküli parasztság helyzetében, megváltoztatta a falusi lakosság bir-

---

[23] Rákosi Mátyás. Népi demokráciánk útja. Lásd *Rákosi Mátyás.* Válogatott beszédek és cikkek. 577—578. old.

tokviszonyait; a földnélküli parasztság földhözjuttatása mellett legjelentősebb következménye a középparasztság súlyának emelkedésében volt.

A 23. oldalon szereplő adatok szerint az 1—25 kat. holdas kategóriákhoz tartozó népesség száma 2 159 600-ról 3 556 500-ra, azaz közel 65%-kal emelkedett.

Ezen belül az

1—5	kat. holdas	földművesek	száma		28%-kal,
5—10	»	»	»	»	135%-kal,
10—25	»	»	»	»	56%-kal

emelkedett, tehát a legerőteljesebb emelkedés az 5—10 és 10—25 kat. holdas birtokkategóriákhoz tartozó módosabb kisparaszti és középparaszti népesség számában volt.

Összefoglalóan: a földreform a mezőgazdasági népesség számában a következő változást idézte elő:

A földnélküli és a 0—1 holdas népesség száma körülbelül 1 260 000-rel csökkent;

az 1—25 holdas mezőgazdasági népesség száma körülbelül 1 400 000-rel,

ezen belül a módosabb kisparaszti és középparaszti népesség száma körülbelül 1 164 000-rel emelkedett.

A földreform és népi demokratikus államunk további támogatása eredményeképpen tehát a parasztság zöme a középparaszti kategória felé tolódott el.

Sztálin elvtárs a Szovjetunióban lejátszódó hasonló folyamatot a következőképpen jellemezte: „... miután az Októberi Forradalmat végrehajtottuk, a földbirtokosokat elkergettük és a földet a parasztok közt szétosztottuk, világos, hogy Oroszországot — mint Lenin mondja — többé-kevésbbé középparasztosítot-

tuk, és most a falun a többség, noha a differenciálódás folytatódik, középparaszt"[24].

A fenti kategorizálás (5—10, 10—25 hold) nem mutatja egészen pontosan, hogy a parasztgazdaságok hány százaléka középparaszti. Az általában elfogadott elv szerint a középparaszti gazdaságokat a 8—25 holdas birtokkategória jellemzi. Magának a népszámlálásnak az adataiból nem állapítható meg közvetlenül a 8—25 holdas kategóriához tartozó gazdaságok száma, és még kevésbbé e gazdaságok népessége. Azonban közvetett módon — szakszerű becsléssel — meghatározható, hogy a parasztgazdaságok hány százaléka tartozik a 8—25 holdas kategóriához, azaz a középparasztsághoz. Pontosabbá válik a számítás, ha nemcsak a gazdaságok földterületének nagyságát és művelésének ágát (szántó, kert, szőlő) vesszük figyelembe, hanem a gazdaságoknak állattal való ellátottságát is. Ez utóbbira vonatkozólag felhasználhatjuk az 1950 februári állatszámlálás adatait. Vizsgáljuk meg először a gazdaságok számának alakulását csupán a földterület nagyságának figyelembevételével. (Az adatok részben a népszámlálás, részben az 1950. évi állatszámlálás adatai.)

Gazdaságnagyságcsoport	Gazdaságok száma	%-os megoszlás
0—8 kat. hold	630 401	57,6
8—25 « «	401 417	36,7
25 kat. holdnál több	61 922	5,7
Összes gazdaságok száma	1 093 740	100,0

[24] Sztálin. A Szovjetunió Kommunista (bolsevik) Pártjának XIV. kongresszusa. Lásd *Sztálin* Művei. 7. köt. 349. old.

A gazdaságcsoportok megállapításánál a gazdaságok állattal való ellátottságát is figyelembe kell venni. A fenti számok tehát a valóságban megváltoznak. A szegényparaszti gazdaságokból mintegy 200 000 középparaszti gazdaságnak minősül, és másrészt mintegy 20 000 gazdaság, amelynek földterülete 25 holdon alul van, az állattal való ellátottság következtében kulákgazdaságnak számít. Ezek szerint a parasztí gazdaságok rétegeződése a következő képet mutatja:

Gazdaságcsoport	Gazdaságok száma	%-os megoszlás
Szegényparasztok	423 556	38,8
Középparasztok	587 278	53,7
Kulákok	82 906	7,5
Összesen	1 093 740	100,0

A kulákok számának meghatározásánál egyéb kiegészítő ismérveket is figyelembe kell venni (traktor- és cséplőgéptulajdonosok, kocsmárosok, malmosok, hentesek stb. kisebb gazdaság területtel), s így a kulákgazdaságok száma 1949 végén, 1950 elején 100 000-re tehető.

A földreform eredményeképpen tehát a parasztság, s ezen belül még erőteljesebben a dolgozó parasztság zöme középparaszt.

Érdekes összevetni a hazánkban végbement középparasztosodás mértékét a Szovjetunióban az Októberi Forradalmat követően lejátszódó középparasztosodással.

Oroszországban a Nagy Októberi Szocialista Forradalom előestéjén a parasztságon belül az egyes társadalmi csoportok megoszlása a következő volt:

szegényparasztok	65%[25]
középparasztok	20%
kulákok	15%

Molotov elvtárs által az Orosz Kommunista (bolsevik) Párt XV. kongresszusán ismertetett táblázat szerint pedig 1924/25-ben a paraszti gazdaságok a következőképpen oszlottak meg társadalmi rétegződés szerint:

I. Mezőgazdasági proletariátus	4,4[25]
II. Idénymunkást nem foglalkoztatók	88,7
Ezek közül:	
1) szegényparasztok	24,0
2) középparasztok	64,7
III. Idénymunkást foglalkoztatók	6,9
	100,0

A számbeli különbség mellett a változás tendenciája alapvetően ugyanaz volt nálunk is, mint a Szovjetunióban; a mezőgazdaság központi alakja a középparaszt lett, ugyanakkor a középparasztosodás mérve nálunk kisebb volt, mint a Szovjetunióban.

A középparasztosodás döntő jelentőségű tény a párt falusi politikája számára. „A két véglet, az egyik oldalon a kulákság, a másik oldalon a szegényparasztság kevesebb lett s a lakosság többsége közeledni kezdett a középparasztság színvonalához"[26].

A népi demokrácia falusi politikája, kulákot korlátozó intézkedései gátolják azt, hogy a földhözjutott pa-

---

[25] *Glezerman* „A kizsákmányoló osztályok felszámolása..." 97, 136. old. A szerző az 1924—25-ös évekről szóló adatokhoz a következő megjegyzést fűzi: „Molotov elvtárs szerint az «idénymunkást foglalkoztatók» csoportját nem lehet teljes egészében kulákcsoportnak nevezni: legalább 2—3 százalék középparaszt van benne. (OK(b)P XV. kongresszusának gyorsírói jegyzetei. 1928. 1054. old.) (oroszul)."

[26] Lenin. Beszéd a terményadóról... Lásd *Lenin.* Az agrárkérdésről. 2. köt. Szikra 1950. 640. old.

rasztság a tőkés Nyugat kisfarmereinek sorsára jusson, akik a bank- és a kulákuzsora hálójában vergődnek, egy-egy száraz esztendő, rossz termés nyomán eladósodnak, birtokukat dobraverik. „A népi demokrácia — mondotta a párt II. kongresszusán Rákosi elvtárs — megszüntette a kapitalista kizsákmányolás annyi parasztnyúzó formáját: megszűnt a bankuzsora és a kiszipolyozás száz más módja. A dolgozó parasztság előtt megnyílt minden pálya, amelyből azelőtt az uralkodó osztály kizárta. A népi demokrácia állama őket is minden módon támogatja"[27].

Azonban tévedés volna a számokból azt a következtetést levonni, hogy magával a falu középparasztosodásával már megoldódott, egyszersmindenkorra biztosított a parasztság sorsa. A középparasztosodás kétségtelenül bizonyosfokú anyagi felemelkedést jelent a parasztság régebbi, nincstelen helyzetéhez képest. A kis- és középparaszti birtok azonban kizárja az észszerű termelést, a gépek intenzív használatát, s ezzel a mezőgazdaság hozamának olyan emelkedését, amely lényegében biztosítani tudná a parasztság magas színvonalú, kultúrált életét, rohamosan fejlődő iparunknak mezőgazdasági nyersanyaggal, élelemmel való ellátását. A népszámlálás adatai szerint a földhözjuttatottak gazdaságának területe országos átlagban 6,7 hold volt. Erre a területre átlagosan 4 fő jutott, egy személyre tehát körülbelül 1,7 hold. Ez a terület egyrészt — a kisüzemi, alacsonyhozamú termelés mellett — nem biztosítja a parasztság felemelkedését, másrészt túl sok, a szocialista építés más területén jobban foglalkoztatható munkaerőt köt le. A középparasztok anyagi helyzetének értékelésénél szem előtt kell tartani Rákosi elvtárs szavait: „A Szovjetunióban a szövetkezésnek

[27] Rákosi Mátyás. Beszámoló és zárszó a Magyar Dolgozók Pártja II. kongresszusán. Lásd *Rákosi Mátyás.* Válogatott beszédek és cikkek. 498. old.

egyik serkentője az volt, hogy a középparasztok tízévi kínlódás után rájöttek arra, hogy a régi módon nem tudnak kinőni, nem tudnak kivergődni a középparaszti nyomorú sorból"[28].

Pártunk 1948 őszén, addigi sikerei alapján, felvethette a falu szocialista átépítése, a kollektív, nagyüzemi gazdálkodás kérdését. „A nagybirtok felosztása óta legfontosabb változás a falu életében az, hogy megkezdődött a mezőgazdaságban a szocializmus építése"[29] — állapította meg Rákosi elvtárs pártunk II. kongresszusán. Az azóta elért sikereink mutatják, hogy időszerű volt e munka megkezdése és parasztságunk jórésze ma már látja, hogy néhányholdas parcelláján nem tudja hasznosítani a modern földművelés vívmányait, s a jól működő termelőszövetkezetek példája meggyőzi arról, hogy a szövetkezeti parasztság fizikai erejének kisebb megfeszítésével, észszerűbb, gépesített munkával jobb eredményt ér el, nagyobb jövedelemre tesz szert.

A párt II. kongresszusa, mint a párt legfontosabb soron következő stratégiai feladatát tűzte ki a falu átvezetését a mezőgazdaság szocialista útjára.

A népszámlálás adataiból még nem derül fény a mezőgazdaság szocialista fejlődésére. A népesség osztálytagozódása azonban 1949 óta is elég gyors ütemben változik. Megjelent a mezőgazdaságban a szövetkezeti szektor. 1953 tavaszán a termelőszövetkezetekben körülbelül 340 000 család tömörült. A termelőszövetkezetek szántóterülete 1952 végére elérte a 2 213 000 holdat, az ország szántóterületének 22,8%-át, a termelőszövetkezetek összterülete pedig a 2 606 000 holdat. A nagyüzemi, szocialista (állami és szövetkezeti)

---

[28] Rákosi Mátyás. Pártunk feladatai. Lásd *Rákosi Mátyás*. Válogatott beszédek és cikkek. 301. old.

[29] Rákosi Mátyás. Beszámoló és zárszó a Magyar Dolgozók Pártja II. kongresszusán. Lásd *Rákosi Mátyás*. Válogatott beszédek és cikkek. 498. old.

gazdálkodás 1953 első negyedének végén már az ország szántóterületének 40%-ára terjedt ki.

A szocialista szektor növekvő súlyát a mezőgazdaságban mutatják a következő adatok:

	1951	1952	1953
	elején a mezőgazdaság összes keresőinek százalékában		
A szocialista szektorban dolgozott mint munkás és alkalmazott	5,7	10,2	13,3
Szövetkezeti tag volt	5,7	16,7	19,1
Összesen ...	11,4	26,9	32,4

Tehát 1953 elején már az összes mezőgazdasági keresők közel egyharmada dolgozott a szocialista szektorban. Azóta számuk tovább nőtt.

Termelőszövetkezeti községeink és városaink száma 1952-ben 665-re emelkedett. Alig van már az országban olyan község, amelynek határában ne volna termelőszövetkezet. 357 olyan szövetkezetünk működik, amely 1000 kat. holdnál nagyobb szántóterületen gazdálkodik. A szövetkezés gondolata egyre nagyobb tért hódít falun. Elősegítik terjedését a Szovjetunióban járt parasztküldöttségek tapasztalatai, a hazánkban járt kolhozparasztok, a már működő szövetkezetek kedvező eredményei. Szövetkezeteink az észszerűbb, nagyüzemi gazdálkodást folytatva, a párt és a munkásosztály segítsége nyomán erőteljesen fejlődnek. Rákosi elvtárs a termelőszövetkezetek és gépállomások dolgozóinak országos tanácskozásán hozzászólásában arra intette a szövetkezeti parasztságot, hogy eddigi sikerei ne kapassák el, mert „a nagy ütközet, a dolgozó parasztság zömének megnyerése, még előttünk áll. — És Rákosi elvtárs hozzátette — ... az elvtársak

jó munkájától függ, hogy milyen gyorsan fogjuk megnyerni az ütközetet. Mert, hogy megnyerjük, afelől semmi kétség nincs"[30]. Az ütközet megnyeréséhez azonban elengedhetetlenül szükséges, hogy ne csak a termelőszövetkezetek számszerű fejlesztésére törekedjünk. A jelenlegi helyzetben fő feladatunk a meglévő szövetkezetek megerősítése.

A parasztság megnyeréséért folytatott és ma is folyó állandó, következetes nevelő munkánkkal el kell érnünk, hogy a dolgozó parasztság megértse: mint a Szovjetunióban, nálunk is a szövetkezeti út a boldogulás útja. „A szocializmus zászlaja alatt küzdöttünk a parasztság meghódításáért. A parasztság a proletariátus kezéből kapott földet, a proletariátus segítségével győzte le a földbirtokosokat, a proletariátus vezetésével lett a hatalom részesévé — s ezért éreznie kellett, látnia kellett, hogy felszabadulásának folyamata a proletariátus zászlaja alatt, a proletariátus vörös zászlaja alatt ment végbe és fog végbemenni a jövőben is"[31].

A földreform következtében jelentősen csökkent a mezőgazdasági munkások száma. 1941-ben számuk (eltartottaikkal együtt) 1 790 000 volt, 1949-ben 600 000, ebből maguknak a munkásoknak a száma 284 000. Számuk a 0—1 holdas, túlnyomóan munkabérből élő földművesekkel együtt elérte a 370 000-et. Ezeknek jelentékeny része ma már a szocialista szektorban dolgozik, egyrészük a termelőszövetkezetek tagjaként, sokan az állami gazdaságokban, soktízezer pedig az iparban. 1952 végén a mezőgazdaság szocialista szektorában dolgozó munkások száma jóval meghaladta a kétszázezret A magánszektorban fog-

[30] Rákosi Mátyás. A termelőszövetkezetek megszilárdításáért. Lásd *Rákosi Mátyás.* A szocialista Magyarországért. 93—94. old.

[31] Sztálin. Az Októberi Forradalom és a középrétegek kérdése. Lásd *Sztálin* Művei. 5. köt. Szikra 1951. 371. old.

lalkoztatott mezőgazdasági munkások száma ma már 60 000-nél is kevesebb és kizsákmányolásukat államunk korlátok közé szorítja. A régi magyar falu jellegzetes alakja, a kulákoknál, földesúrnál éhbérért dolgozó nincstelen mezőgazdasági cseléd ma már a multé.

A földosztás, majd a szövetkezet útjára való rátérés és általában a népi demokrácia intézkedései megnyitották az évszázadokig elnyomás alatt senyvedő, a kultúrától teljesen elzárt parasztság előtt a felemelkedés útját. A mi dolgozó parasztságunk — mint Rákosi elvtárs mondta — nem a régi többé. 1948 óta is jelentős osztályeltolódások mentek végbe a falun. Megjelent a szövetkezeti parasztság, amelynek jóléte a módosabb középparasztéval is vetekedik. A termelőszövetkezeti mozgalom fejlődése a munkás-paraszt szövetség erősödését is jelenti, hiszen a termelőszövetkezeti tag mélyebben fogja fel e szövetség nemzetfenntartó jelentőségét. Nem a régi többé a még egyénileg dolgozó parasztság sem. Népi demokráciánk politikai, gazdasági és kulturális vívmányai rá is hatással vannak, a jobb termelési módszereket ő is átveszi és a mezőgazdaság gépesítése, az ipar decentralizálása egyre közelebb hozza a városhoz. Mindennek következtében parasztságunk egészében műveltebb, politikusabb lett. Nagyfokú állampolgári fegyelme és hűsége is bizonyítja, hogy a munkás-paraszt szövetség ma szilárdabb, mint valaha. E szövetség jegyében a dolgozó parasztság a munkásosztály oldalán elfoglalta méltó helyét az államigazgatásban is. Jól tükrözi ezt a tanácsok szociális összetétele. Az 1950. évi tanácsválasztások során 147 365 rendes tagot és 75 366 póttagot választottunk. Számuk azóta nagy mértékben megnőtt. A megválasztott rendes tagok közül 103 638 a dolgozó paraszt, vagyis a tanácstagok 70%-a közülük került ki. Az 1953. évi választások alkalmával megválasztott 453 képviselő közül 143 paraszt és mezőgazdasági munkás. A népi demokrácia gépeket, vil-

lanyt, egészségügyi intézményeket, telefont, rádiót, mozit, színházat, könyveket hozott a falunak. A falu pedig — politikai nevelő munkánk eredményeként, valamint az évek során nyert tapasztalataiból — egyre inkább megérti, hogy népi demokráciánkat, amelynek felemelkedését köszönheti, jó munkájával, az állami fegyelem betartásával, a beszolgáltatás teljesítésével, a vetésterv megvalósításával kell támogatnia, annál is inkább, mert ezzel saját jólétét, felemelkedését is elősegíti.

Gépállomásainkon több mint tízezer traktor és vontató könnyíti meg a parasztság munkáját, emeli a mezőgazdasági művelés minőségét. A termelőszövetkezetekben például 1952-ben az őszi mélyszántásnak közel 100%-át, a kultivátorozásnak 100%-át végezték gépi úton. Jelentős volt a géppel végzett vetési és aratási munkák hányada is. A felszabadulás óta 1953 január 1-ig körülbelül 900 községbe vezették be a villanyt. Az emelkedés a felszabadulás előtti állapothoz képest különösen a kisebb, a multban legjobban elhanyagolt községekben jelentős. Az 500 lakoson aluli, villanyfogyasztásba bekapcsolt községek száma 120%-kal, az 500—1 000 lakosú villamosított községeké 88%-kal, az 1 000—2 000 lakos közöttieké 77%-kal, a 2 000—5 000 lakosú községeké 50%-kal emelkedett.

A felszabadulás óta 118 község körzeti orvost, 78 gyógyszertárat kapott. Ma már csaknem valamennyi községnek van általános iskolája és a felszabadulás óta 1 203 község kapott új iskolaépületet vagy új tantermeket. Eltűnt az iskola nélküli, tanító nélküli, elmaradott falu, írástudatlanjainak százezres tömegével (1930-ban például a 735 000 analfabéta között 400 000, tehát az analfabéták 55,7%-a volt szegényparaszt). A felszabadulás óta megháromszorozódott a falun a kultúrotthonok és közel megkétszereződött a mozival rendelkező községek száma. A

felszabadulás előtt alig néhány községben volt könyvtár, ma már több mint 3 000 községnek van népkönyvtára.

Vegyük a szegényparaszti származású közép- és főiskolai, valamint egyetemi hallgatókra vonatkozó adatokat. 1930/31-ben összesen 844 szegényparaszti származású gyermek, az egész középiskolai tanulóifjúságnak csak 1,3%-a járt középiskolába. (Ugyanakkor a szegényparasztság az összlakosságnak mintegy 35%-át alkotta.) 1952/1953-ban 30 600 dolgozóparaszti származású gyermek, az összes hallgatók 25,7%-a járt középiskolába.

1930/31-ben összesen 256 szegényparaszti származású fiatal, az összes hallgatók 1,5%-a látogatta a főiskolákat és egyetemeket. 1952/53-ban 9 400, az összes hallgatók 20,8%-a volt dolgozóparaszti származású.

A férfiaknál is rosszabb, elnyomottabb helyzetben élt a multban a dolgozó parasztasszony. Hajnaltól napestig tartó robot, gond, örömtelen élet volt a sorsa. Felfelé vezet ma már a parasztasszonyok útja is. Ez az út gazdasági, politikai és kulturális egyenjogosításuk, a termelőszövetkezeteknek az útja. Soraikból kiváló traktoristák, kombájnvezetők, országszerte ismert nevű gyapotszedő sztahanovisták, agronómusok százai kerülnek ki. Termelőszövetkezeteket, községi, járási tanácsokat vezetnek. Dolgozó parasztasszonyaink legkiválóbbjai közvetlenül is résztvesznek az országvezetés, az országgyűlés munkájában is.

Így alakult át parasztságunk helyzete, műveltségi színvonala a népi demokrácia, a munkáshatalom sokoldalú gondoskodása következtében.

„A magyar demokrácia természetesen minden erejével azon van, hogy támogassa a dolgozó parasztságot . . . hogy kezükre járjon minden téren gazdasági megerősödésükben. Ezért építjük gyors ütemben az állami mezőgazdasági gépüzemeket, melyek a dolgozó

parasztság számára biztosítják a modern gépek minden vívmányát, kezükre adják a legjobb traktorokat, a legjobb mezőgazdasági gépeket"[32].

Dolgozó parasztságunk javuló helyzetéről beszélő számok is igazolják a marxi tanítást: „Csak a tőke bukása teszi lehetővé a parasztok felemelkedését, csak a tőkeellenes, a proletár kormányzat szüntetheti meg gazdasági nyomorát, társadalmi lefokozását[33]. Dolgozó parasztságunk számára ragyogó távlatot mutat a Szovjetunió kolhozparasztságának helyzete — anyagi és kulturális színvonalának szakadatlan növekedése. A kolhozparasztság teljesen új parasztság, amelyhez hasonlót az emberiség eddig még nem ismert. A kolhozparasztságot már nem zsákmányolják ki többé a földesurak, kereskedők és uzsorások. Munkáját és tulajdonát nem egyéni munkára és elmaradt technikára, hanem közös munkára és élenjáró technikára alapozza és gazdaságának alapja nem az egyéni, hanem a kollektív tulajdon.

Egész más képet mutat a parasztság helyzete a kapitalista országokban: „A kapitalizmus alapvető és fő tendenciája mind az iparban, mind a mezőgazdaságban az, hogy a kisüzemet kiszorítja a nagyüzem ... A kiszorításhoz a kisföldművesek tönkremenetele, gazdasági feltételeik rosszabbodása is hozzátartozik, amely évekig és évtizedekig elhúzódhat"[34].

Különösen erőteljes ez a folyamat Észak-Amerikában és Franciaországban, ahol módszeresen tönkreteszik a kis- és középparaszti gazdaságokat. Azokban az országokban, ahol — mint Olaszországban,

---

[32] Rákosi Mátyás. A dolgozó parasztság a szövetkezés útján. Lásd *Rákosi Mátyás*. Válogatott beszédek és cikkek. 241. old.

[33] Marx. Osztályharcok Franciaországban. Lásd *Marx—Engels*. Válogatott művek. 1. köt. Szikra 1949. 195. old.

[34] Lenin. Újabb adatok a mezőgazdasági kapitalizmus fejlődéstörvényeiről. Lásd *Lenin* Művei. 22. köt. Szikra 1951. 64. old.

Spanyolországban és Japánban — megmaradt a „hűbéri földbirtoklás zöme" (Lenin), az amerikai imperializmussal szövetkezett kormányok minden módon akadályozzák a földnélküli parasztság földhözjutását.

Észak-Amerikában állandóan nőnek a kisfarmerek adóterhei, s a farmerek százezrei mennek tönkre évről évre. 1940 óta a farmerek száma a következőképpen alakult:

A kisfarmok számának csökkenése:[35]

1940	6 096 799	gazdaság
1945	5 859 169	«
1950	5 379 043	«
1951	3 800 000	«

A kormány politikája hozzájárul a farmerek tömeges tönkremeneteléhez: állami támogatással, feleslegeik felvásárlásával és megsemmisítésével kedvez a tőkés nagybirtokoknak. Ugyanakkor nemcsak jószemmel nézi, hogy a nagybirtokosok és a nagybankok kiforgatják vagyonukból a kisfarmereket, hanem minden módon, többek között az adóterheknek a kisfarmerek vállára való áthárításával is elősegíti ezt a folyamatot. A reakciós *New York Times* kifecsegi a kormány mezőgazdasági politikájának hátterét, amikor beismeri: „A jelenlegi mezőgazdasági politika odavezet, hogy a kistermelőt lépésről lépésre kiszorítják."

Az amerikai szenátus egyik vizsgálóbizottsága kimutatta, hogy az amerikai családok 3%-a rendelkezik a földbirtokokból eredő jövedelem 48%-ával. Ugyanakkor a mezőgazdaságban dolgozó 6 700 000 összeírt család felének évi 2 000 dollárnál kevesebb, negyedrészének pedig 1 000 dollárnál kevesebb volt a jövedelme.

Az 1 000 dolláron aluli jövedelemmel rendelkező parasztcsaládoknak mintegy negyedrésze 5, sőt még

[35] Novoje Vremja. 1951. 32. szám.

ennél is több tagot számlál.[36] A fenti jövedelem nagyságának megítélésénél szükséges figyelembe venni, hogy az amerikai Munkaügyi Minisztérium nyilvánvalóan kisebbített adatai szerint egy négytagú család létminimumának biztosításához évi 4 500 dollár jövedelem szükséges. Tehát a mezőgazdaságban dolgozó családok fele a hivatalos létminimumnak még 50%-át sem keresi meg. A mezőgazdasági munkások helyzete még rosszabb a kisbirtokosokénál. Az Egyesült Államokban valamivel több mint 4 millió mezőgazdasági munkás él. (Közülük 204 000 a 16 éven aluli gyermekek száma.) A mezőgazdasági munkások kétharmada kisparaszt, aki birtoka elégtelen jövedelme miatt kénytelen munkát vállalni.

Franciaországban az összes birtokosok 3%-át alkotó nagybirtokosok rendelkeznek az összes megművelt terület több mint 30%-ával. Ugyanakkor az összes birtokosok 73%-át kitevő kisbirtokosok csupán a föld 22%-ával rendelkeznek. Ezek közül a legszegényebb 2 160 000 mezőgazdasági termelő, az összes mezőgazdasági termelők 54%-a csupán a művelhető terület 10%-ával rendelkezik.[37]

1936 és 1946 között Franciaországban több mint 879 000 mezőgazdasági kisüzem szűnt meg. A kormány nem is rejti véka alá a kisparasztság tönkretételére irányuló politikáját. A *Témoignage Chréthien* 1951 áprilisi száma a következőket írja: „Még mindig kétmillió azoknak a gazdaságoknak a száma, amelyeknek kevesebb mint 50 hektár földjük van, sőt ezeknek a gazdaságoknak háromnegyed része 20 hektárnál is kisebb földdel rendelkezik. Nyilvánvaló, hogy ha az illető mezőgazdák fele letűnne a színről, a többi gazdaság nagyságterülete növekedne és részben egy-

[36] Démocratie Nouvelle. 1950 szeptember 9. 496—499. old.

[37] Lásd *Lefèbre.* Hogyan teszi tönkre a francia parasztságot a Marshall-terv.

szerűbb módon lehetne dolgozni... Engedjük útjára ezt a falusi elvándorlást! Elegendő a mezőgazdasági termékek árfolyamát megfelelő mértékben alacsonyan tartani ahhoz, hogy ez az elvándorlás folytatódjék."

Olaszországban az összes kistulajdonosok, akik a mezőgazdasági keresők 93,4%-át alkotják, csupán a használható földterület 31%-ával rendelkeznek. Ismeretes az olasz parasztság hősi harca a latifundiumok urai ellen, akik földjeiket parlagon hevertetik és vadászterületté alakítják át. Quillio Berlingieri hercegnek Calabriában körülbelül 80 000 hold földje van. Ebből 27 000 holdat vaddisznóvadászat céljaira tart fenn. Francesco Galucio 28 000 hold kiterjedésű földbirtokából 6 000 hold marad megműveletlenül személyes szórakozás céljaira.[38]

Jellemzően festi az olasz parasztok helyzetét a *Problèmes Economiques* című hivatalos francia közgazdasági lap 1949 december 16-i száma:

„A calabriai lakosság nagyrésze rosszminőségű kenyérrel és száraz füvével táplálkozik. Napközben, mialatt a férfiak a szántóföldeken nevetségesen alacsony munkabérért dolgoznak, a nők a réten fűcsomókat szednek a leves készítéséhez. A rongyokba burkolt, maláriától felfúvódott hasú gyermekek magukra vannak hagyatva és ki vannak téve mindenfajta fertőzésnek és temérdek szenvedésnek."

Ez a sorsa a parasztságnak a tőkés országokban.

Az ipari és mezőgazdasági, illetőleg városi és falusi lakosság arányának változása

A népi demokrácia útja az ország erőteljes iparosítását is jelenti. Visszatükröződik ez ipari termelésünk erőteljes emelkedésében (1952 végén az ipari

[38] World News and Views. 1950 február 25. 89. old.

termelés a felszabadulás előttinek több mint háromszorosa volt), de a kereső népesség strukturális eltolódásában is.

A kereső népesség megoszlása a főbb népgazdasági ágakban

	1930	1949	1952
	január 1.		
Ipar és építőipar	19,9	21,3	28,0
Mezőgazdaság	55,8	55,5	50,0
Közlekedés és kereskedelem	8,3	9,6	10,5
Egyéb	16,0	13,6	11,5
	100,0	100,0	100,0

A keresők megoszlásának változása mellett figyelembe kell venni, hogy számuk 1952 szeptemberéig az utolsó háború előtti évhez, 1938-hoz képest 645 000-rel nőtt.

Az a tény, hogy az ipar és közlekedés keresőinek száma 1952-ben is csak mintegy 66%-a a mezőgazdaság keresőinek (1930-ban csak 40%-a volt), mitsem változtat azon, hogy hazánk túlnyomóan agrár országból fejlett mezőgazdasággal rendelkező ipari ország lett. Ezt mutatja, hogy míg 1938-ban az ipar részesedése a nemzeti jövedelemből 42% volt (ennek a számnak a nagyságát az ipari termékek viszonylag magas ára befolyásolta), 1952-ben az ipar (az építőiparral együtt) adta a nemzeti jövedelem kétharmad részét.

Az ötéves terv során mintegy 600—650 000 új munkás és alkalmazott helyezkedik el elsősorban az iparban. Ez azt jelenti, hogy a népességen belül még erőteljesebben megnő az ipari, a mi feltételeink mellett a már túlnyomóan nagyipari munkásság aránya.

A népszámlálási adatok világosan szemléltetik azt az átmeneti megtorpanást, ami a falusi lakosságnak a városok felé áramlásában közvetlenül a háborút és a felszabadulást követő években bekövetkezett. E folyamat teljesebb megértéséhez vissza kell nyúlnunk a régebbi adatokhoz. A rejtett (falusi) túlnépesedés következtében a falvakból városokba való menekülés a mezőgazdasági kisárutermelők tönkremenetelének és az agrárproletariátus reménytelen helyzetének jellemző tünete. „Amint vagy amilyen mértékben a tőkés termelés a *mezőgazdaságot* hatalmába keríti, *az itt működő tőke felhalmozásával abszolút módon csökken a falusi munkásnépesség iránti kereslet* anélkül, hogy e munkások eltaszítását, mint a nem-mezőgazdasági iparokban, nagyobb vonzás egészítené ki. A falusi lakosság egy része ezért állandóan *ugrásra* készen áll, *hogy városi, vagyis manufaktúra-proletariátussá* legyen és lesi azokat a körülményeket, amelyek ennek az átváltozásnak kedveznek. (Manufaktúrán itt minden nem-mezőgazdasági ipar értendő.) A viszonylagos túlnépesedésnek ez a forrása *tehát állandóan folyik*"[39].

A régi magyar népszámlálások adatai is számot adnak erről a folyamatról, a falusi lakosság tömeges elvándorlásáról, amely az 1900-as években elsősorban Amerika és a városok, mindenekelőtt Budapest felé irányult. A faluból városba került népesség jelentős része, mely nem tudott az iparban elhelyezkedni, a munkanélküliek tartalékseregét növelte. E folyamat mind a városi lakosság növekedésében, mind az ipari népesség számának emelkedésében megmutatkozott. Például 1920 és 1930 között a mezőgazdasági népesség aránya az össznépességben mintegy 3%-kal csökkent. Ugyancsak 1920 és 1930 között körülbelül 380 000 fővel nőtt meg a 20 000 lakosnál nagyobb városok lakossága. (Míg az egész népesség növekedése 8,7%-os

[39] *Marx.* A tőke. 1. köt. Szikra 1949. 695—696. old.

volt, a 20 000 lakosnál nagyobb városoké 16%.) Ez a folyamat annyira nyilvánvaló volt, hogy a polgári statisztika sem húnyhatott előtte szemet. Azonban megelégedett ennek a ténynek semmitmondó regisztrálásával, ami természetesen nem véletlen. „A városi népesség szaporodási aránya jóval nagyobb, mint a vidéki népességé" — mondja a polgári statisztikus. Másutt pedig: „A lakosságnak a városba való tódulása a modern néptömörülésnek jellemző tünete"[40]. Lenin nem egy helyen rámutat a polgári statisztikának ebben a kérdésben tanúsított szándékos rövidlátására. „... igen jellemző a modern, polgári nézetekkel és előítéletekkel teljesen átitatott politikai gazdaságtanra és statisztikára, hogy éppen ezt a kérdést vagy úgyszólván egyáltalán nem, vagy legalábbis a legkevésbbé gondosan dolgozzák fel ... Azt hinné az ember, hogy egy ennyire általános jelenséget a mezőgazdasági összeírások végrehajtása során is feltétlenül tanulmányozni kell ... De ilyen kérdéseket nem vetnek fel, a kutatás nem terjed túl a bürokratikusan sablonos számadatokon: «a falusi lakosság 1900-tól 1910-ig 59,5%-ról 53,7%-ra csökkent.» Mintha a kutatók még csak nem is gyanítanák, hogy mekkora nyomor, elnyomás és tönkremenetel rejtőzik a sablonos számok mögött. S a polgári és kispolgári közgazdászok léptennyomon még csak észre sem akarják venni azt a nyilvánvaló összefüggést, amely a lakosságnak a falvakból való menekülése és a kistermelők tönkremenetele között fennáll"[41].

A felszabadulás előtti esztendők adatai tehát világosan szemléltetik a mezőgazdasági és falusi népesség állandó csökkenését. Az 1949. évi népszámlálás adatai azonban éppen e tekintetben, a város és a vidék népesedésének tendenciájában térnek el.

---

[40] Statisztikai Közlemények. 24. köt. 40. old.

[41] Lenin. Újabb adatok a mezőgazdasági kapitalizmus fejlődéstörvényeiről. Lásd *Lenin* Művei. 22. köt. 80—81. old.

Amíg a multban a legjellegzetesebb és állandó tünet a vidék viszonylagos térvesztése volt, addig az 1949. évi adatok azt mutatják, hogy a városiasodásnak ez az üteme mintha megtorpant volna. A városok lélekszáma 1941 és 1949 között általában fogyott, a községeké gyarapodott.[42]

A falusi lakosság számának megnövekedésében, a városi lakosság csökkenésében kétségtelen nagy szerepet játszott a második világháború, a bombázások, háborús pusztítások, az élelmiszerhiány, ipari berendezéseink jórészének nyugatra hurcolása. Azonban legfontosabb oka mégis a parasztság helyzetét kedvezően befolyásoló földreform volt. A földreform alapvetően megváltoztatta a falusi lakosság struktúráját, a falusi proletariátus földhöz jutott, megszűnt földönfutó lenni és ez átmenetileg megállította a város felé áramlását.

Ugyanezt a megtorpanást mutatja a mezőgazdasági népesség arányának alakulása is.

A mezőgazdasági népesség aránya az összlakosságban

1900	60,8%
1910	55,9%
1920	55,7%
1930	52,6%
1941	49,2%
1949	49,1%
1952	kb. 45—46%

A mezőgazdasági népesség számarányának csökkenését a kapitalista statisztikusok általában „az iparosodás" eredményeként könyvelik el. Arról azon-

[42] A számok értékelésénél természetesen figyelembe kell venni, hogy e csökkenő tendencia kezdetéről és tartamáról nincsenek adataink, mivel az 1941 és 1949 közötti évekről statisztikákkal nem rendelkezünk. Nyilvánvaló, hogy 1947—1948-ban a hároméves tervvel, az ipar fejlődésével ez a folyamat már megállt.

ban elfeledkeznek, hogy a kapitalizmusban a paraszt nem jószántából megy a faluból a városba — az éhség kényszere, a munkanélküliség réme hajtja oda, s számára ez az „iparosodás" kemény megpróbáltatást jelent.

Az a tény, hogy a felszabadulást közvetlenül követően megszűnt a falusi lakosság térvesztése, a parasztság helyzetét alapvetően megjavító földreform következménye. Ugyanakkor hangsúlyoznunk kell, hogy a városba áramlásnak, a városiasodás ütemének ez a megtorpanása csak ideiglenes volt. Ezt igazolja az, hogy 1952-ben a falusi lakosság aránya körülbelül 45%-ra csökkent. A földreform pillanatnyilag — és különösen, míg az ipar nagyobbmérvű fellendülése meg nem indult — helyhez kötötte a falusi lakosságot. De a proletárdiktatúra viszonyai között egyrészt az iparosítás szükségessé teszi, másrészt a mezőgazdaságban a szövetkezeti nagyüzemi termelés, a gépesítés megteremtése lehetőséget nyujt arra, hogy a parasztságnak minél nagyobb tömegei helyezkedjenek el a szocialista iparban.

1951 folyamán a nem-mezőgazdasági ágakban (ipar, építőipar, közlekedés stb.) újonnan elhelyezkedők több mint egyharmada a mezőgazdaságból jött. Soktízezerre tehető azoknak a volt parasztoknak a száma, akik ma az ipari munkásság magasszínvonalú, kultúrált életét élik. Megkönnyíti ezt a folyamatot az ipar nagymértékű decentralizálása is.

A szocializmus építése során tovább növekszik a városi lakosságnak, az ipari munkásságnak a száma. Ez a növekedés azonban nem úgy megy végbe, mint régen, nem a parasztság hallatlan elnyomorodása árán, hanem a parasztság anyagi és kulturális felemelkedése, a szocialista ipar megteremtése s a nagyüzemi mezőgazdaság felépítése útján. Hatása pedig a szocializmus építésében vezető szerepet játszó munkásosztály számának gyarapodásában jelentkezik.

A tőkés osztályok korlátozásáért és felszámolásáért folytatott küzdelem

Mindenekelőtt a városi ipari-kereskedelmi burzsoázia helyzetét vizsgáljuk meg.

A burzsoázia e csoportjának és helyzetének megítélésénél különbséget kell tenni a csak néhány alkalmazottat foglalkoztató kisiparosok, a kisebb kereskedők, tehát a *kisebb tőkések*, valamint a több segédet foglalkoztató, nagy forgalmat lebonyolító ipari üzemtulajdonos és kereskedő között. (Jegyezzük meg röglön, hogy ezeket ma már gyakorlatilag kiszorítottuk a a gazdasági életből.) Idézzük ezzel kapcsolatban Gerő elvtárs megállapítását: „A tőkés szektorhoz kell számítanunk az egész *magánkereskedelmet*, függetlenül attól, foglalkoztat-e idegen munkaerőt, vagy sem"[43]. Ez „egyáltalában nem jelenti, hogy az alkalmazottat nem tartó, kis forgalmat lebonyolító kiskereskedőt és az 1—2 alkalmazottat foglalkoztató kisiparost politikailag ugyanúgy kezeljük, mint a több segédet foglalkoztató, viszonylag nagy forgalmat lebonyolító kereskedőt és az 5—10 munkást foglalkoztató ipari kapitalistát. Ellenkezőleg! Politikailag, a párt taktikájában ezek között a rétegek között nagyon is különbséget kell tennünk . . ."[44]

Vizsgáljuk meg a burzsoázia különböző csoportjainak helyzetét.

1949 január 1-én a népszámlálás időpontjában már állami tulajdonba vettük a 100 munkásnál többet foglalkoztató üzemeket. Míg 1930-ban 2 500 volt a 10 vagy 10-nél több munkást foglalkoztató közép- és nagyiparosok száma, addig 1949-ben 1 303. Ezeknek

---

[43] *Gerő Ernő*. A szocializmus építése a népi demokrácia országaiban. Szikra 1950. 15. old.

[44] Ugyanott, 15—16. old.

zöme a 10—20 munkást foglalkoztatók közül került ki. 50—100 alkalmazottat összesen csak 52 középiparos tartott. Mint ismeretes, 1949 decemberében állami tulajdonba kerültek a 10 munkásnál többet foglalkoztató vállalatok is. Ezzel teljesen felszámoltuk az ipari közép- és nagyburzsoáziát.

A 4—10 alkalmazottat tartó iparosok száma 1949-ben közel 5 000 volt az 1930. évi 8 000-rel szemben.

Az 1—3 alkalmazottat tartó kisiparosok és kereskedők (ezek túlnyomó része kisebb forgalmat lebonyolító kereskedő volt) száma 1930-ban 157 800 volt, családtagjaikkal együtt a tőkésekhez tartozó népesség 45%-át alkották. 1949 január 1-én számuk 135 500, családtagjaikkal együtt arányuk elérte az egész tőkés népesség közel 50%-át. Ezeknek a kisebb tőkéseknek a súlya a közép- és a nagyburzsoázia felszámolásával a megmaradt tőkés népességen belül még jelentősebb lett. Természetesen nem szabad szem elől téveszteni, hogy ez a növekedés csak viszonylagos: a kistőkések számának abszolút csökkenésével jár.

Az a kisiparos, aki azelőtt 1—2 alkalmazottat foglalkoztatott, megtalálja helyét a szövetkezeti vagy az állami szektorban. Így az önálló kisiparosok számának csökkenésével párhuzamosan nő a szövetkezeti kisiparosok száma. Ma már a kisipar összes keresőinek 40%-a dolgozik a kisipar szocialista szektorában és a kisipari termelőszövetkezetek taglétszáma az utolsó másfél évben négy és félszeresére nőtt. Az alkalmazottat tartó kisiparosok egy része tehát a szocialista szektorban (kisipari termelőszövetkezetek, állami vállalatok) helyezkedett el, más részük pedig az alkalmazottat nem tartó kisárutermelő kisiparosok csoportjába került.

A kisipar tőkés szektorának csökkenését mutatják a következő adatok:

Magánkisiparban foglalkoztatott munkások száma az 1950. évi létszám százalékában

1949	1950 év elején	1951	1952
kb. 180	100	kb. 30	kb. 13

1952 végén számuk az 1950. évinek kb. 6—7 %-ára tehető.

Jelentősen esett a magánkereskedők száma. Ezt mutatja csökkenő részesedésük a kiskereskedelmi forgalomból.

1950	1951	1952
	év vége	
30%	kb. 18%	kb. 1%

Ötéves tervünk két és fél évének végrehajtása során tehát számottevő sikereket értünk el a tőkés szektor korlátozása és felszámolása és a szocialista szektor térhódítása terén a kereskedelemben és a kisiparban.

A közép- és nagyburzsoáziát megfosztottuk a termelési eszközöktől: a gyáraktól, bányáktól, üzletektől. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a volt tőkés osztály megmaradt elemei magatartásukban, nézeteikben átformálódtak. Ellenkezőleg, továbbra is ádáz ellenségei a munkásosztály államának, a dolgozóknak. A mindennapos tapasztalat azt bizonyítja, hogy ezek az elemek spekulációval, rémhírterjesztéssel, kártevő munkával ahol tudnak, igyekeznek ártani a nép államának.

Eltűnt a nagybirtokos osztály. A felszabadulás előtt 1 130 ezer holdon felüli nagybirtokos az or-

ság földbirtokának 32%-ával rendelkezett. 1945-ben a földreform eredményeképpen felszámoltuk a nagybirtokos osztályt.

Más a helyzet a kulákokkal. A kulákság ma számbelileg és gazdasági tekintetben is a burzsoázia legjelentősebb rétege. Maga a földreform nálunk — eltérően a Szovjetunióban a szocialista forradalommal egyidőben végrehajtott földnacionalizálástól, a földesúri és kisrészben kulákföldek elkobzásától — bizonyos fokig inkább emelte, semmint csökkentette a kulákság gazdasági súlyát. A nagybirtokot felszámoló földreform kapitalista körülmények között a mezőgazdaság fejlődésének amerikai útját nyitja meg: a kulákok meggazdagodását s a dolgozó parasztság egyre nagyobb tömegeinek tönkremenését idézi elő. A proletárdiktatúra más perspektívát nyujt a dolgozó parasztságnak, megvédi a kulákoktól s a szocialista mezőgazdaság megteremtésével megnyitja előtte a felemelkedés útját.

Közvetlenül a felszabadulás után a kulákság kihasználta azt a körülményt, hogy a népi demokrácia a földhözjutott parasztságot nem mindig tudta megfelelő gazdasági felszereléssel, igásállattal, vetőmaggal ellátni. A földhözjutott dolgozó parasztság egy része ezért a kulák kizsákmányolás áldozatává vált. A kulákság nagy mértékben spekulált, feketézett, kihasználta a város ínségét, kizsákmányolta az iga nélküli parasztot, a mezőgazdasági munkást. A kulákságnak ezt a leplezetlen terjeszkedését támogatták a kormányba és az államapparátusba befészkelődött reakciós, horthysta elemek Nagy Ferenccel az élükön.

A felszabadulást követően egészen a fordulat évéig a kulákság gazdasági hatalma erősödött, a dolgozó parasztság terhére bérlettel, vásárlással növelte birtokát, gazdaságát. Az 1949. évi népszámlálásnak a földbérletre és a föld adás-vételre vonatkozó adatai részben megmutatják a kulákság terjeszkedési tenden-

ciáját. Azért csak részben, mert akkorra népi demokráciánk kormánya már mintegy 300 000 kat. hold kulákbérletet igénybevett és a dolgozó parasztságnak juttatott.

Az 1949. évi adatok szerint mintegy 1 178 000 kat. hold volt a bérelt terület. A gazdaságok egész területéhez viszonyítva a bérelt terület aránya gazdaságcsoportonként a következő volt:

Gazdaságcsoportok	Bérelt terulet a gazdaság teruletének %-ában
0— 1 kat. hold	5,2
1— 5 « «	8,1
5—10 « «	9,9
10—20 « «	14,6
20—25 « «	22,7
25—35 « «	17,8
35—50 « «	10,9
50—100 « «	6,6
100 kat. holdnál nagyobb	8,6
Az összes gazdaságok	12,1

A bérelt terület aránya a 20—25-ös és a 25—35-ös kategóriában volt a legmagasabb (idetartozott az összes bérelt területnek mintegy negyed része), tehát elsősorban a módosabb középparasztoknál és a kulákoknál figyelhető meg terjeszkedési tendencia.

A föld adás-vétel a földreform után nem volt nagyméretű. A népszámlálás adatai szerint a felszabadulástól 1949 január 1 -ig összesen 33 760-an vásároltak földet, ebből 28 600 földtulajdonos volt. A legtöbb földvásárló 25—35 holdas birtokkal rendelkezett, de viszonylag magas százalékban vásároltak földet a 15—25 és a 35—50 holdas kategóriához tartozó gazdasággal rendelkezők közül is. A terjeszkedési tendencia tehát itt is elsősorban a kulákoknál figyelhető meg.

A népi demokrácia állama azonban kezdettől

fogva jelentős segítséget nyujtott a dolgozó parasztságnak és olyan intézkedéseket hozott, amelyek meggátolták a kulákság törekvésének érvényesítését, sőt népi demokráciánk, miután rátért a kulákság korlátozásának politikájára, számottevő eredményeket ért el a kulákság gazdasági súlyának csökkentésében. De a kulákság — gazdasági bázisának szűkülése ellenére — ma is jelentős erőt képvisel, politikai befolyása gazdasági súlyánál jóval nagyobb.

A 25 holdon felüli kulákgazdaságok száma, a népszámlálás időpontjában csak a földterületet véve figyelembe, mintegy 62—63 000, 18—20 000-rel kevesebb mint 1941-ben. Számuk a népszámlálás időpontjában 100 000-re volt tehető, ha tekintetbe vesszük — mint ahogy tekintetbe kell venni — azokat is, akik állatállományuk, intenzív kertgazdaságuk, traktor-, cséplőgéptulajdonuk, kocsmájuk, malmuk alapján kuláknak számítanak.

A népszámlálás időpontjától 1951 elejéig a kulákgazdaságok száma további 22 000-rel esett. 1949 júliusa és 1951 júliusa között a kulákság földterülete az egész birtokterületnek mintegy felével, 1 millió holddal csökkent. A kulákság gazdasági hatalma az utolsó években jelentékeny mértékben visszaesett.

A kulákság a tőkésosztály legutolsó, legszámosabb rétege, amely míg cseppnyi ereje van, ádáz dühvel próbálja támadni népi demokráciánkat. A kulákok felszámolása — amint Sztálin elvtárs tanítja — a proletariátus elkeseredett osztályharca útján megy végbe. „Még nem fordult elő a történelemben, hogy a halódó osztályok önként távoztak volna a színről. Még nem fordult elő a történelemben, hogy a halódó burzsoázia létének védelmére ne vetette volna latba minden csepp maradék erejét"[45].

[45] Sztálin. Jobboldali elhajlás a Szovjetunió Kommunista (bolsevik) Pártjában. Lásd *Sztálin* Művei. 12. köt. 41—42. old.

Ezt a történelmi tanítást nemcsak a Szovjetunió, de a mi tapasztalataink is alátámasztják. A kulákság szabotálja a vetést, a betakarítást, elrejti gabonáját, ahol tud, árt a nép államának. A kulák nyilt ellenállásánál nem kevésbbé veszélyes, amikor színleg megtérést mutat, és be akar lépni a termelőszövetkezetbe azzal a céllal, hogy azt belülről bomlassza, ott ellenségeskedést szítson. A kulákgazdaságok számának csökkenéséről számotadó statisztikák ezért nem jelenthetik azt, hogy a kulákság a harcról már lemondott, vagy hogy már jelentéktelen, elhanyagolható tény a kulák kizsákmányolás. A kulákság gazdasági súlyának csökkenéséről szóló adatok kétségtelenül bizonyítják — amint Rákosi elvtárs megállapítja —, hogy „a kulákokat korlátozó intézkedéseknek vannak eredményei, hogy a kulák már nem a régi, hogy defenzívába szorítottuk"[46], de az éberség legkisebb lanyhulása, az osztályharcnak önelégültségből származó lazítása lehetőséget ad számukra népi demokráciánk elleni újabb és újabb támadásra. „«A dolgok úgyis jól mennek, minek ide külön erőmegfeszítés, áldozatvállalás, az éberség, az osztályharc fokozása.» Ez a hang minden helyzetben veszedelmes, de különösen veszedelmes most, amikor élesedik az osztályharc. Élesedik és élesedni fog, mert a szocialista építés terjedése miatt az ellenség egyre szűkebb területre szorul és egyre elkeseredettebben védi azt, ami még megmaradt számára. Ugyanakkor a nemzetközi reakció, a nyugati imperializmus mozgósítja itthon megmaradt erőit"[47] — mondotta Rákosi elvtárs az MDP II. kongresszusán tartott beszámolójában.

A burzsoázia egyéb maradványairól nincsenek adataink. Többtízezerre rúg a volt kapitalistáknak,

---

[46] Rákosi Mátyás. Beszámoló és zárszó a Magyar Dolgozók Pártja II. kongresszusán. Lásd *Rákosi Mátyás*. Válogatott beszédek és cikkek. 498. old.

[47] Ugyanott, 524. old.

horthysta főtisztviselőknek, katonatiszteknek, a városi burzsoázia maradványainak száma. Állandóan figyelemmel kell kísérnünk a deklasszált tőkés elemek működését, annál is inkább, mert szép számmal találjuk meg őket a klerikális reakció ügynökei, a jobboldali szociáldemokraták támogatói, a kulákmentő tanácsfunkcionáriusok között. Ez megköveteli, hogy éberen figyeljük tevékenységüket, kártevő próbálkozásaikat meggátoljuk. Az ellenséges osztályok felszámolásáért vívott harcunk csak úgy lehet eredményes, ha látszólagos visszavonulásuk, az a tény, hogy „beásták magukat", nem téveszt meg bennünket, nem lazítja éberségünket. Szem előtt kell tartani: nem elég felszámolni az ellenséges osztályokat, hanem folytatni kell a harcot az egykori kizsákmányolók ellenforradalmi mesterkedéseinek teljes megsemmisítéséig.

A tőkés keresők arányában bekövetkező csökkenést a következő számok szemléltetik:

	1930	1941	1949	1951	1952
	év elején				
Tőkés keresők aránya az összes keresők százalékában	10,7	10,1	6,9	3,6	2,6

A felszabadulás előtti helyzethez képest 1952 elejére a tőkések aránya tehát a kereső népességben közel negyedére csökkent. E csökkenésen belül: a városi nagy- és középburzsoáziát és a nagybirtokos osztályt teljesen felszámoltuk. A még megmaradt kizsákmányolók csaknem kizárólag a kuláksághoz tartoznak. „Jelenleg az erősen korlátok közé szorított és számbelileg is lényegesen megfogyatkozott kulákságon kívül nincsen már kizsákmányoló osztály Magyarországon"[48].

[48] Gerő Ernő. A béke, a munka, a jólét és a felemelkedés programmja. Lásd Szabad Nép. 1953 április 29.

A tőkések számának ilyen arányú csökkentése azonban — hangsúlyoznunk kell ezt mégegyszer — nem jelenti, hogy a harcot az ellenséges osztályok ellen most már lazítani lehet. Sztálin elvtárs arra figyelmeztet: „A szocializmus gazdasági bázisát megteremteni annyit jelent, hogy... elzárjuk és felszámoljuk mindazokat a csatornákat, amelyek útján az osztályok születnek és születik mindenekelőtt a tőke, megteremtjük végeredményben a termelés és elosztás olyan feltételeit, amelyek egyenesen és közvetlenül az osztályok megszüntetésére vezetnek"[49].

Felemelkedésünk, amint a Szovjetunió példája megmutatta, csakis a szocialista népgazdaság alapjainak megteremtése útján lehetséges. Pártunk II. kongresszusa ezt a célt tartotta szem előtt, amikor a következő évek döntő stratégiai feladataként a szocialista mezőgazdaság megteremtését jelölte meg.

A mezőgazdaság szocialista átszervezését a mezőgazdaság korszerű gépekkel való felszerelésével, fejlett agrotechnikai módszerek alkalmazásával, állandó, következetes nevelőmunkával, a termelőszövetkezetek jó példája nyomán valósíthatjuk meg, párhuzamosan a kizsákmányolók utolsó maradványainak, a kulákságnak a korlátozásával és felszámolásával. Ebből következik, hogy erélyesen fel kell lépnünk a kulákság ellenséges tevékenységének eltűrése, az opportunizmus ellen, azok ellen, akik elnézik, hogy a kulák ne teljesítse a beszolgáltatást, szabotálja a vetést, és le kell lepleznünk a „jó kulákról", a „szegény kulákról" szóló elméleteket.

---

[49] Sztálin. A Kommunista Internacionále Végrehajtó Bizottságának VII. kibővített plénuma. Lásd *Sztálin* Művei. 9. köt. Szikra 1952. 24. old.

4. CÉLUNK: A SZOCIALIZMUS ÉS A KOMMUNIZMUS

A magyar dolgozó nép a munkásosztállyal az élén, pártja vezetésével, a Szovjetunió segítségére támaszkodva történelmi győzelmet ért el. Megdöntötte a földesurak, tőkések uralmát, megteremtette államhatalmát, a proletariátus diktatúráját, és megvalósítja mindazt, amiről a magyar nép legjobbjai évszázadokig álmodoztak, mindazt, amiért a munkások és parasztok vérüket hullatták.

A Magyar Dolgozók Pártjának II. kongresszusa kijelölte azokat a feladatokat, amelyeknek sikeres megoldása lehetővé teszi az ellenséges osztályok további kiszorítását és felszámolását, a szocializmus alapjainak lerakását. Ezek: a proletárdiktatúra alapjának, a munkás-paraszt szövetségnek megszilárdítása, az iparosítás meggyorsítása, a mezőgazdaság szocialista átszervezésére tett erőfeszítéseink fokozása, új, felemelt ötéves tervünk megvalósítása.

Ötéves tervünk végrehajtásával hatalmas lépést teszünk előre a szocialista Magyarország megteremtésének útján. „A módosított ötéves terv segítségével Magyarországot a vas és az acél országává, gépek országává, fejlett ipari országgá alakítjuk. A módosított ötéves terv megvalósításával népünk jobb módúvá és boldogabbá, hazánk virágzó szocialista országgá válik"[1]. A terv minden alkotása a szocializmus

[1] 1951. évi II. törvény az ötéves tervről szóló 1949. évi XXV. törvény módosításáról. Lásd a Magyar Népköztársaság fontosabb törvényei és kormányhatározatai. Budapest 1952. 47. old.

építését, népünk felemelkedését, jólétét szolgálja: ötnaponként új gyár, naponta 120 új lakás épül, minden harminc percben új traktor készül, hogy megkönnyítse a mezőgazdaság dolgozóinak nehéz munkáját. A Sztálin Vasmű, a Budapesti Földalatti Gyorsvasút, az inotai kooperáció, a tiszalöki vízlépcső, a komlói bánya, a Borsodi Vegyiművek, s mindaz, ami a terv során beruházandó 85 milliárd forintból épül, ragyogó jövőnket, a szocializmust hozza közelebb.

A legfontosabb iparágnak, a nehéziparnak termelése az ötéves terv végén eléri az 1949. évi termelés 380 százalékát. A multban a nehéz bányászmunka kizsigerelte, erejétől megfosztotta a bányászt. Az új beruházások nyomán a fejtési munkák háromnegyed részét, a szállítási munkák kilenctized részét gépesítjük. Magyarországon 1938-ban egy lakosra évi 140 kilowattóra áram jutott; az ötéves terv végére 650 kilowattóra, a réginek közel ötszöröse jut egy-egy lakosra. Ezzel hazánk maga mögött hagy olyan régi kapitalista országot, mint Franciaország, ahol 413 kilowattóra elektromos energia jut egy lakosra. A lépegető exkavátorok egy markolásra egy vagon földet emelnek ki. Olyan szerszámgépeket gyártunk, amilyeneknek régen hírét sem hallottuk.

Nagy mértékben növeljük a fogyasztási cikkek gyártását. Az ötéves terv során könnyűiparunk termelését 150 százalékkal emeljük.

Kormányunk több mint 11 milliárd forintot fordít az ötéves tervben a mezőgazdaság fejlesztésére mezőgazdasági gépek, öntöző berendezések, gazdasági épületek építése stb. formájában. A tudósok új agrotechnikai módszerekkel kísérleteznek, hogy a földet nagyobb és jobb termésre serkentsék. A szovjet példa nyomán nálunk is elkezdődött a természet átalakítása: mezővédő erdősávok, öntözés segítségével terméketlen, szikes talajokat termővé változtatunk.

Pártunk, kormányunk vezetésével dolgozó népünk

erőfeszítései tervszerűen, egy cél, a dolgozók jólétének emelése érdekében történnek. Nálunk is érvényesül és munkánk eredményeként még jobban érvényesülni fog a szocializmus gazdasági alaptörvénye: „az egész társadalom állandóan növekvő anyagi és kulturális szükségletei maximális kielégítésének biztosítása a szocialista termelésnek a legfejlettebb technika alapján történő szakadatlan növekedése és tökéletesedése útján"[2].

Az első ötéves tervvel lerakjuk a szocializmus alapjait hazánkban. „A második ötéves tervvel fel akarjuk építeni hazánkban a szocialista társadalmat. *A második ötéves tervben el kell érnünk, hogy acéltermelésünk évenként mintegy 3,5—4 millió tonnára, széntermelésünk mintegy 40—50 millió tonnára, villamosenergia-termelésünk mintegy 10—12 milliárd kilowattórára, kenyérgabona-termelésünk mintegy 35—40 millió métermázsára emelkedjék* . . .

Nagy lépésekkel kell előbbrevinnünk a nehéz munkafolyamatok gépesítését . . .

A második ötéves tervben végleg meg kell oldanunk közellátásunk kérdéseit. Nagy lépést kell tennünk előre a fogyasztási cikkek bősége felé. *A dolgozók reálbérét legalább 50 százalékkal kell emelni.* A dolgozók vásárlóerejének további nagyarányú növelése érdekében *rá kell térnünk a fogyasztási és ipari cikkek árleszállításának útjára.*

. . . Magyarországot a jómód, a virágzó kultúra földjévé kell tennünk"[3] — állapítja meg a Magyar Függetlenségi Népfront választási felhívása.

Ez népünk felemelkedésének, a szocializmus építésének útja. Ez egyben a kizsákmányoló osztályok felszámolásának útja is.

Különös jelentősége van a kizsákmányoló osz-

[2] *Sztálin.* A szocializmus közgazdasági problémái a Szovjetunióban. 41. old.

[3] Szabad Nép. 1953 április 12.

tályok kiszorításáért folytatott harcban az ideológiai küzdelemnek. A nacionalizmus, a szociáldemokratizmus, a klerikális reakció és a reakciós vallási ideológia elleni küzdelem, a harc a kultúrforradalom kiszélesítéséért, a szocialista világnézet diadaláért — részét alkotja annak a szívós és elkeseredett osztályharcnak, amelyet a proletárdiktatúra feltételei között folytatni kell.

Tovább kell erősítenünk nagy pártunkat, Rákosi Mátyás pártját, a Magyar Dolgozók Pártját és pártunk vezetése alatt a munkás-paraszt szövetséget, a Magyar Függetlenségi Népfrontba tömörült demokratikus erők további összeforrását.

Osztályharcunk sikereinek, erőviszonyainak megítélésénél nem szorítkozhatunk csak a mi helyzetünk vizsgálatára. Egy országon belül sohasem lehet és nem is lehetett helyesen megítélni az osztályerőviszonyokat az egyes rétegek és osztályok nemzetközi erőforrásainak és nemzetközi szövetségeseik erejének számbavétele nélkül — mutat rá Révai elvtárs „Marx és az 1848-as magyar forradalom" című munkájában. A magyar munkásosztály és a magyar dolgozó parasztság erejét tehát nemcsak egymással való szövetségük adja, erejüket növeli az a tény, hogy mellettük áll a hatalmas Szovjetunió, mellettük állanak a népi demokráciák és a világ haladó erői. Ugyanígy a magyarországi kizsákmányolók sem állnak egyedül — az amerikai imperialisták, a háború táborának hívei és a haladás minden rendű és rangú ellensége sorakozik fel mögöttük. Feladatunk tehát, hogy tovább szilárdítsuk barátságunkat a Szovjetunióval és a népi demokráciákkal, mert a mi belső osztályharcunk része annak a világméretű küzdelemnek, amelyet a béke és a szocializmus tábora a Szovjetunióval az élen vív a kapitalista kizsákmányolást egy új világháború árán is fenntartani és visszaállítani szándékozó amerikai imperializmus és csatlósai ellen. „Legyünk még hűbb

katonái a felszabadító Szovjetunió vezette hatalmas béketábornak és védjük meg minden imperialista agresszióval szemben még elszántabban e tábor ránkeső szakaszát"[4].

E harc élén — mindenütt a világon — a munkásosztály és annak pártja áll.

A szocializmus megteremtésének és az osztályok megszüntetésének történelmi feladatát csak a munkásosztály képes megvalósítani. „Az elnyomott osztályok közül csak az az osztály képes megszüntetni diktatúrájával az osztályokat, amely a tőke elleni sztrájkok és politikai harcok évtizedei folyamán iskolázódott, tömörült, kinevelődött, megedződött — csak az az osztály, amely elsajátította az egész városi, ipari, nagykapitalista kultúrát, amely el van szánva és képes arra, hogy ezt a kultúrát megvédje, minden vívmányát megőrizze, továbbfejlessze és az egész nép, minden dolgozó számára hozzáférhetővé tegye — csak az az osztály, amely képes elviselni mindazokat a nehézségeket, megpróbáltatásokat, viszontagságokat és nagy áldozatokat, amelyeket a történelem elkerülhetetlenül ráró arra, aki szakít a multtal és merészen utat tör az új jövő felé — csak az az osztály, amelynek legjobbjait gyűlölet és megvetés tölti el minden iránt, ami nyárspolgári és filiszteri, azon tulajdonságok iránt, amelyek olyan buján tenyésznek a kispolgárság, a kistisztviselők, az «értelmiség» körében — csak az az osztály, amely «végigjárta a munka megacélosító iskoláját» s amely munkaképességével minden dolgozóban, minden becsületes emberben tiszteletet tud kelteni maga iránt"[5].

Ez az osztály a munkásosztály. A munkásosztály

---

[4] Rákosi Mátyás. A kül- és belpolitikai helyzet és feladataink. Lásd *Rákosi Mátyás*. A szocialista Magyarországért. 332. old.

[5] Lenin. Üdvözlet a magyar munkásoknak. Lásd *Lenin* Művei. 29. köt. Szikra 1953. 396—397. old.

a párt vezetésével tömöríti az összes dolgozókat az osztálytársadalom megszüntetéséért, a kizsákmányolástól mentes, boldog, szabad életéért folyó harcában.

„Népi demokráciánk útja" című előadásában Rákosi elvtárs beszélt arról, hogy az ellenség mindenképpen tagadni szeretné azt az alapvető sztálini tételt, hogy „a proletariátus diktatúrája ... a kizsákmányolt többség diktatúrája a kizsákmányoló kisebbség fölött"[6], azt szajkózza, hogy a proletárdiktatúra a törpe kisebbség uralma a többség felett. Rákosi elvtárs meggyőzően mutatja be a nagy Októberi Forradalom és a mi fejlődésünk példáján, hogy a proletárdiktatúra megszilárdítása, a szocializmus építése, sőt, még a hatalom megragadása sem képzelhető el a proletariátus túlnyomó többségének, a hadseregnek, a nagyvárosok lakosságának támogatása nélkül és azt, hogy a proletárdiktatúra eszköz lesz a munkásosztály kezében a dolgozó tömegek végleges megnyerésére.

Rákosi elvtárs világosan kifejti, hogy nálunk is a dolgozó nép többségének megnyerésével értek meg a proletárdiktatúra megszilárdításának feltételei. Ez a népi, nemzeti egység a későbbiekben még csak fokozódott. Fényes tanújele volt ennek az 1949. évi választás, ahol több mint ötmillió szavazó, a választók 95,6%-a és az 1953. évi választás, ahol már több mint hatmillió szavazó, a választóknak 98,2%-a támogatta szavazatával a párt, a proletárdiktatúra politikáját. Tehát az események is igazolták, hogy a párt helyesen alkalmazta a lenini tanítást, hogy *„az államhatalom egy osztály, a proletariátus kezében eszközzé válhat és kell is, hogy váljék arra, hogy a nemproletár dolgozó tömegeket a proletariátus oldalára vonja, olyan eszközzé, amely ezeket a töme-*

[6] Sztálin. A leninizmus alapjairól. Lásd *Sztálin.* A leninizmus kérdései. 44. old.

geket elhódítja a burzsoáziától és a kispolgári pártoktól"[7].

A proletárdiktatúrában a dolgozó többség nyomja el a megdöntött kizsákmányoló kisebbséget.

Milyen is volt ezzel szemben a tőkés diktatúra, hogyan állunk ott a kisebbség és a többség kérdésében?

Feleletet kaphatunk erre a számokból. 1941-ben a tőkések, földesurak, kulákok, az uralkodó osztállyal összenőtt bürokrácia aránya az összlakosságnak mintegy 10—11%-a volt, velük szembenállt a munkások, földtől megfosztott zsellérek, nyomorgó kis- és középparasztok és kisiparosok milliós tömege. Ellenük irányult a földesúri-tőkés diktatúra. Számarányuk elérte a lakosság 80—82%-át.

Nem más a helyzet az úgynevezett burzsoá demokráciában sem. Itt is a kizsákmányolók törpe kisebbsége gyakorolja egyre kendőzetlenebbül diktatúráját a lakosság többségével szemben. „Nekünk az eddiginél jobban kell tudatosítanunk, hogy a népi demokrácia, a proletárdiktatúra a többség, a dolgozó nép uralma, hogy ellenségeink, a tőkés imperialisták, a «szabad világ» rendje egy kizsákmányoló kisebbség véres diktatúrája, melyet igyekeznek demokratikus frázisokkal és ködösítéssel elkendőzni"[8].

Hatalmas, lelkesítő az a cél, amely országunkban a munkásosztály és az egész dolgozó nép előtt áll. A Szovjetunió ragyogó példája — ahol felszámolták az ellenséges osztályokat, felépítették a szocializmust és sikeresen haladnak előre a kommunizmus útján az osztálykülönbségek felszámolása és az osztályok megszüntetése felé — fényes távlatokat nyit meg népünk előtt. Megvalósítani az emberiség legjobbjainak álmait, megteremteni a kizsákmányolástól mentes társadalmat, a szocializmust, ahol mindenki munkája

[7] Lenin. Az Alkotmányozó Gyűlési választások és a proletárdiktatúra. Lásd *Lenin—Sztálin*. Az Októberi Forradalomról. 127. old.

[8] Rákosi Mátyás. Népi demokráciánk útja. Lásd *Rákosi Mátyás*. Válogatott beszédek és cikkek. 608—609. old.

után részesedik a termelt javakból, és a kommunizmust, ahol a vezérlő elv: „Mindenki képességei szerint, mindenkinek szükségletei szerint!" — ez a nagyszerű feladat jutott a mi népünknek is osztályrészül. E feladat megvalósításának hatalmi szervét, a proletárdiktatúrát fejleszteni és erősíteni *legfőbb feladatunk.*

Sztálin elvtárs „A szocializmus közgazdasági problémái a Szovjetunióban" című munkájában megoldja azokat az elméleti kérdéseket, amelyeket a szocializmusból a kommunizmusba való átmenet vet fel, megjelöli az előfeltételeket, amelyeknek megvalósítása ezt az átmenetet előkészíti.

Sztálin elvtárs három feltételt sorol fel:

„Először is tartósan biztosítani kell . . . az egész társadalmi termelés szakadatlan növekedését — elsősorban növelve a termelési eszközök termelését . . .

Másodszor az szükséges, hogy a kolhozok számára és következésképpen az egész társadalom számára előnyösen végrehajtott fokozatos átmenetek útján a kolhoztulajdont az össznépi tulajdon színvonalára emeljük, az áruforgalmat pedig szintén fokozatos átmenetek útján a termékcsere rendszerével váltsuk fel . . .

Harmadszor az szükséges, hogy elérjük a társadalom kultúrájának olyan növekedését, amely a társadalom minden tagja számára biztosítja fizikai és szellemi képességeinek mindenoldalú fejlesztését, hogy a társadalom tagjai olyan képzettséget szerezhessenek, amely elegendő ahhoz, hogy a társadalmi fejlődés aktív tényezőivé váljanak, hogy szabadon választhassanak foglalkozást, és ne legyenek a fennálló munkamegosztás folytán egész életükre egy bizonyos foglalkozáshoz láncolva . . . Ennek érdekében mindenekelőtt legalábbis hat, majd öt órára kell csökkenteni a munkanapot . . . Ennek érdekében továbbá be kell vezetni az általános és kötelező politechnikai oktatást . . . Szükséges továbbá ennek érdekében a lakásviszonyok gyökeres

megjavítása, a munkások és alkalmazottak reálbérének felemelése legalább kétszeresére . . .”[9]

Sztálin elvtárs megállapítja: „Csupán együttvéve *mindezeknek* az előfeltételeknek megteremtése után remélhető, hogy a munka a társadalom tagjainak szemében teherből a «legfőbb létszükségletté» fog válni (Marx), hogy «a munka a nehéz teherből élvezetté válik» (Engels)”[10].

A Szovjetunió ötödik ötéves terve számos intézkedést tartalmaz, amely e feltételek megvalósítását segítik elő: az ipari termelés 70%-os, ezen belül a termelési eszközök termelésének 80%-os emelése, a termékcsere meglévő csíráinak, a mezőgazdasági termékek „áruraváltásának” kiszélesítése, a városokban és az ipari központokban az általános középfokú oktatásra való áttérés, valamint az általános politechnikai oktatás megvalósításának megkezdése, a lakásépítkezésekre fordított beruházások összegének megkétszerezése, a reálbérnek mintegy 35%-os emelése stb. Mindezek arra mutatnak, hogy a Szovjetunió ötödik ötéves tervének „teljesítése hatalmas lépés előre a szocializmusból a kommunizmusba vezető fejlődés útján”[11].

A kommunizmus lesz az a társadalom, ahol az osztályok is megszűnnek.

Azok az útmutatások, amelyeket Sztálin elvtárs, a szocializmusból a kommunizmusba való átmenet előfeltételeiről adott, felbecsülhetetlen jelentőségűek a népi demokratikus, valamint a kapitalista országok dolgozói számára is. Megmutatják azt a ragyogó jövőt, amelyet a Szovjetunió példáját, Sztálin elvtárs tanításait követve ők is elérhetnek. A kommunizmus — ahol a bőség általános, ahol gazdagon virágzik a kultúra

---

[9] *Sztálin.* A szocializmus közgazdasági problémái a Szovjetunióban. 66—68. old.

[10] Ugyanott, 69. old.

[11] Az SzKP XIX. kongresszusának anyaga. 220. old.

és művészet, ahol megszűnnek az osztályok — a népi demokratikus országok dolgozói számára nem távoli ábrándkép többé. A mi korunkban megteremthető, bármilyen akadályt is igyekezzen gördíteni útjába a halálraítélt kapitalizmus. A nagy Szovjetuniót követve, ügyük igazába vetett mélységes hittel, a kommunizmus perspektíváitól lelkesítve a dolgozók a kapitalista országokban is szilárdan haladnak előre a szocializmus kivívása felé vezető úton. „Teljes joggal számíthatunk . . . arra, hogy a testvérpártok sikereket és győzelmet aratnak a tőke uralmának országaiban"[12] — mondotta Sztálin elvtárs az SzKP XIX. kongresszusán.

Korunkban minden út a kommunizmus felé vezet.

[12] Az SzKP XIX. kongresszusának anyaga. 337. old.

TARTALOM

1. Az osztálytagozódás tanulmányozásának jelentősége . 3
2. A szocializmus győzelme és a társadalom osztályszerkezetének megváltozása a Szovjetunióban 7
3. Népi demokráciánk osztálytagozódása 16
A magyar munkásosztály növekvő számbeli és politikai súlya..... 24
A magyar parasztság megváltozott helyzete 42
Az ipari és mezőgazdasági, illetőleg városi és falusi lakosság arányának változása 58
A tőkés osztályok korlátozásáért és felszámolásáért folytatott küzdelem 64
4. Célunk: a szocializmus és a kommunizmus 73

Felelős lektor: Balassa Sándorné. Műszaki vezető: Szécsi Andor.

A könyv szedését 1953. V. 16-án kezdték meg. Megjelent VI. 6-án, 4000 példányban. — Ez a könyv 4,2 szerkesztői ívet tartalmaz. — Tartalma 4,2 (A/5) ív.

5213. Franklin-nyomda Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28.
Felelős: Vértes Ferenc.

3.50 Ft